

CHILE BULLETINEN

Nr 1/88

Ärg 16

Pris 10 kr

**Kan USA behålla sin roll
som världspolis?**

sid 10

CHILEBULLETTINEN

ISSN 0345-2050

Redaktion:

Rosemarie Andersson, Margareta Björling
Ulrika Johansson, Jonas Ljungstedt och
Thomas Gustafsson

Ansvarig utgivare: Margareta Björling

Tryckeri: Tryckop, Stockholm
Pressläggning: 8 februari 1988

Omslagsbild: Christer Themptander

Baksidan: Barnteckning från Nicaragua.
Vykort utgivet av Stödkommittén för Central-
amerikas Folk, Box 654, 220 06 Lund.

Prenumerationspris: 50 kronor för 4 nr.
(Myndigheter och institutioner: 70 kr)
Betala på pg 504 88-6, Chilebulletinen.
Stödprenumerat: 100 kronor

Medlemskap i Chilekommittén inkluderar
prenumeration på Chilebulletinen. Betala
150 kr på pg 88 72 33 - 5 (100 kr för
studerande och pensionärer)

Adressändringar sändes till Chilekommittén,
Box 622, 101 28 Stockholm

CHILEKOMMITTÉN

Adress: Box 622, 101 28 Stockholm

Telefon: 08/40 53 04

Besöksadress: Solidaritetshuset, Barnängs-
gatan 23

Chilekommitténs målsättning är att politiskt
och materiellt stödja motståndskampen i Chile.
Insamlade medel går oavkortat till mot-
ståndskampen inne i Chile.

Chilekommitténs plattform: Bekämpa im-
perialismen, Stöd motståndet - Bojkotta
diktaturen, Frige de politiska fångarna,
Stöd det chilenska folkets kamp för socialism,
Stöd arbetarrörelsen i Chile.

Chilekommitténs solidaritetsfond

Pg 65 39 28 - 2

Chilekommitténs kampfond
(solidaritetsarbetet i Sverige)

Pg 88 72 33 - 5

CHILEBULLETTINEN
BEHÖVS

Prenumerera NU!

Endast 50 kr
Pg 504 88-6

Diktaturen i Chile har mördat många av sina politiska motståndare. Genom att få domstolar att utdöma dödsstraff försöker nu regimen att rättfärdiga mordandet.

De dödsdömda och de dödsdomshotade politiska fångarna vänder till omvärlden att få bli mottagna i något land. Detta som påtryckning mot Pinochetregimen att omvandla dödsstraff till landsförvisning.

I samband med socialdemokratiska partikongressen i höstas kom det fram tydliga signaler att regeringen tänkte ge fångarna uppehållstillstånd här i Sverige. Beskedet väckte jubel bland de latinamerikanska politiker som gästade kongressen. För att få klara papper på att fångarna verkligen skulle vara välkomna hit skickade vi i Chilekommittén in sökanden till invandrarverket om visum och uppehållstillstånd.

Invandrarverkets svar: AVSLAG ...!?!? (förutom för den fånge som har sin familj här i Sverige)

Den svenska regeringen har uttalat sig mycket skarpt mot dödsstraffet i allmänhet. Därför är det skandal att inte kunna ställa upp i de här konkreta fallen. Svenska myndigheter måste agera hårdare mot dödsdomarna i Chile.

Pinochetregimen slår till hårt mot fackliga och politiska ledare numera. Manuel Bustos och Arturo Martínez, två av ledarna för CNT (Nationella arbetarkommandot) dömdes i slutet av januari till ett och ett halvt år fängelse, på grund av att de sammankallat till generalstrejken den 7 oktober förra året. (Arturo Martínez var också på besök i Sverige förra året, och blev då bland annat intervjuad i Chilebulletinen.) Samtidigt blev andra politiska oppositionella arresterade, bland andra journalister och präster.

Clodomiro Almeyda, en av de främsta ledarna för Socialistpartiet, återvände förra året till Chile illegalt efter flera år i exil. Straffet för att han kom tillbaka till sitt land blev deportation och ett och ett halvt års fängelse. Han har också blivit fråntagen alla politiska rättigheter under 10 år, på grund av att han påstås stödja »terrorism».

Men den terrorism som blir allt vanligare i Chile är de olika dödsskvadronernas nyckfulla attacker mot oppositionella, och som verkar med regimen goda minne.

Nu mer än någonsin blir det viktigare att inte glömma bort alla som kämpar aktivt mot diktaturen och som drabbas hårt av förtrycket. Det gäller fackliga och politiska ledare som exempelvis Bustos, Martínez och Almeyda men det gäller också alla aktivister på basnivå.

Inför julen skickade vi i Chilekommittén brev till de politiska fångarna. Vi vet att några hälsningar nådde fram eftersom en del av fångarna har skickat svarsbrev. Ur breven framgår det tydligt hur viktig solidariteten utifrån är och att den hjälper till att stärka motståndskampen.

INNEHÅLL

3. Chile: Skogsindustrin profiterar på förtrycket
5. De försvunna i Chile: Anhörigas kamp fortsätter
8. Chile: Återvända – underbart och svårt
10. USA: Världspolis på fall?
14. Dikter av Jesús Ortega, chilensk exilpoet
16. Colombia: Ny violencia?
19. Chile: Dagbok, nov – feb
22. Nyheter & kommentarer
- Recension: Rädda min djungel av Monica Zak
24. Brev från Nicaragua

SKOGSINDUSTRIN PROFITERAR PÅ FÖRTRYCKET

Ungefär tio procent av den skogsråvara som Södra Skogsägarna behöver till sin massatillverkning importeras. Den största delen från militärdiktaturen Chile.

– Jag är ingen politiker, men skulle vi sluta importera trä från Chile skulle Sverige också få sluta handla med många andra länder, säger Hans Jonsson som har hand om import av träråvara vid Södra Skogsägarnas huvudkontor i Växjö.

I det tysta, i skuggan av fördömande och handelsbojkotten mot Sydafrika, har den sydamerikanska militärdiktaturen i Chile seglat upp som en allt större handelspartner för svenska företag. Chile är idag den största exportören av träråvara till Sverige. Större än till exempel de närmare belägna skogsländerna Finland och Sovjet.

Orsaken till detta är främst de svenska

skogsågarnas ovilja att avverka sin skog. För vanligtvis är det inte billigare att köpa trä utomlands än att ta den hemifrån. Ibland kan det till och med bli dyrare med de långa transportererna, berättar Hans Jonsson på Södra Skogsägarna.

Stor efterfrågan på massa

Utanför Europa är det nästan bara Chile

som säljer skog till Sverige. Från USA och Kanada är inte import av skog tillåten på grund av biologiska skäl. Och efterfrågan ute i världen är stor på träråvara.

De senaste två åren, och speciellt innan dollarn föll nu i höst, var det en oerhört bra marknad för massa. Priserna var och är fortfarande höga, och samtliga massafabriker har kört för full kapacitet. ▶

Den gamla sågen i Panguipulli

► Södra Skogsägarna är en av dessa, tillsammans med till exempel statliga ASSI.

Men också intresset av att äga skogsmark ökar hela tiden bland svenska skogsföretagare. Consafedirektören Christer Ericsson har till exempel investerat i 40 000 hektar mark som ska nyplanteras med skog. Vinsterna beräknas bli avsevärda, eftersom marken i Chile – vilket Chilebulletinen tidigare berättat om – säljs ut till utländska intressenter till rena reapriserna.

Eftersom Södra har stora intressen i massaindustrin med bland annat fyra massafabriker beräknas deras vinst i år bli rekordstor.

– När det är bra marknad för cellulosa så kör vi på hundra procents kapacitet, säger Hans Jonsson.

– Det är därför vi måste importera så mycket just nu.

Efterfrågan olika

Mängden träråvara som måste importeras skiftar år från år. Även när behovet inte är så stort som just nu importeras faktiskt träråvara, för att kunna hålla kontakterna ute i världen och en beredskap för när tiderna blir goda för massa igen. Och det har de varit den senaste tiden.

Under 1985 importerade Sverige inga skogsråvaror alls från Chile. Året efter köpte Sverige skogsråvaror för cirka 52 miljoner kronor av Chile. En rejäl ökning. Sammanlagt importerades det året 421 000 kubikmeter träråvara, främst flis och tallmassaved, visar färsk statistik från Statistiska Centralbyrån som Chilebulletinen har tagit del av.

Och under 1987 ökade träråvaruimporten från Chile ännu mer. Bara under första halvåret importerade Sverige 625 800 kubikmeter träråvara för sammanlagt 124 miljoner kronor.

Utnyttjar förtryck

– Indirekt utnyttjar man ju det förtryck som råder, medger Ulf Ingman, skogsmästare som under en tid själv arbetat i Chile, i riksradios program Lantbruksnytt.

– Det är i och för sig moraliskt klandervärt kanske, att köpa trä från Chile. Men affärsmännen ser nog till pengar i första hand.

Under 70-talet genomfördes en rad begränsade handelsbojkotter från svensk sida mot handeln med Chile. Men nu har debatten och opinionen inom fackförbund och allmänheten helt riktats in på Sydafrika.

– Det är tyvärr så att intresset fokuseras till speciella länder. Idag är det Sydafrika. Det innebär att handeln med Chile kan öka i det tysta trots att regimen där inte blivit ett dugg mer demokratisk sedan vi hade bojkotter mot Chile på 70-talet, konstaterar Hans Fågelberg på LO, i en intervju med TT.

Fördöms

Från olika organisationer, som till exem-

Under Salvador Allendes tid som president, 1970-73, nationaliserades en del av landets skogstillgångar. I Valdiviaprovinzen i trakterna nära gränsen till Argentina fanns flera vanskötta privata skogsbolag, som efter nationaliseringen slogs ihop till det som kom att kallas »El Complejo Forestal de Panguipulli».

Göran Sallnäs och Elisabeth Palo besökte området i december 1972 under en resa i Chile. Arbetarna vid en flyttbar såg är samlade till ett fackligt möte. Fackföreningsrepresentanten försöker förklara de problem som företaget har och det ansvar som ligger på alla att försöka lösa problemen och kunna öka produktionen.

Men massmöten som detta handlade inte bara om produktionen. Här diskuterades också hur kvinnan skulle kunna få en aktivare roll i samhällslivet och massorganisationerna och om hur männen skulle kunna minska på sin väldiga konsumtion av *chicha*, äppelvin.

– Det var en märklig känsla, berättar Göran Sallnäs, att lyssna på dialogen, diskussionen, om arbetarnas och landets problem omgiven av metertjocka timmerstockar, halvdöda träd och kåddoftande plankor långt, långt bort i skogen. Och som ett monument reste sig ångmaskinen, den som drev sågen och hade 1868 som tillverkningsår!

– Här aktiverades människor, här rycktes de med i en medvetande-görande process, här fick de ett nytt människovärde!

Foto på denna och föregående sida: Göran Sallnäs och Elisabeth Palo

pel Chilekommittén och naturligtvis också chilenska flyktingar som bor i Sverige, fördömer man starkt den handel som svenska skogsföretag bedriver med Chile.

Från Södra Skogsägarnas håll ser man dock på sin import från Chile med andra ögon. Det handlar om att trygga sin råvaruförsörjning.

– Jag ser vår import från Chile som ett sätt att skapa sysselsättning i Sverige, säger Hans Jonsson.

– För oss är det viktigaste att skaffa fram råvara till de svenska fabriker.

THOMAS GUSTAFSSON

DE FÖRSVUNNA I CHILE

ANHÖRIGAS KAMP FORTSÄTTER

Vad tänker Elsa på där hon står i sovrummet och stryker skjortan till Luis, den försvunne äldste sonen?

Elsa ser ut genom fönstret, bort mot La Gran Avenida, där Luis drygt ett år efter kuppen greps av militären. Sedan den morgonen vet hon inte vad som hänt honom.

– När Lucho fängslades började en mycket hård del av mitt liv, även för mitt äktenskap. Jag var tvungen att överge hemmet för att söka efter min son. Varje dag var jag tvungen att gå ut, berättar Elsa.

Två månader efter försvinnandet kunde Luis' hustru inte längre betala hyran och hon blev tvungen att flytta hem till sina föräldrar. Men de var rädda och vågade inte ta emot Luchos barn, ett och ett halvt år respektive sex månader gamla. Elsa och Eugenio, hennes man, kom då överens om att ta hand om barnbarnen.

Luis hade varit aktiv inom MIR. När Eugenio fick reda på det hade han sagt att Luis borde låta bli politiken och ta med sig frun och barnen till något annat land.

– Med »el viejo» (mannen) var grälen många och bittra, berättar Elsa. Han sa att om Lucho gett sig in i detta så visste han vad som kunde hända. Jag skulle bekymra mig om hemmet, sa han, för jag hade fler barn, och desutom hade jag lovat att ta hand om Luchos båda döttrar. Jag höll fast vid att om ingen sökte efter honom skulle vi aldrig få veta något om honom.

Elsa strök flera skjortor och gjorde i ordning många smörgåspaket under sökandet efter sonen. Men vart hon än kom blev svaret detsamma: »Tyvärr frun, här finns ingen med det namnet, försök någon annan stans».

Medan Elsa varje dag gav sig ut för att leta och maken arbetade blev det Eugenio och Marialina, de yngsta barnen, som fick lov att ta ansvar för allt.

– Jag hade aldrig trott att jag skulle ge sådana uppgifter åt min dotter! Hon är enda dottern, och jag trodde att hon skulle skämmas bort av alla, men i stället

► tvingades hon, tio år gammal, att bli som en mamma åt småflickorna!

– Vad tror du har hänt din bror? frågade jag Marialina strax efter jul. Det var tretton år sedan hon sist såg honom. Hon tittade på händerna i knäet och satt tyst en lång stund. När hon till slut tittade upp såg hon förbi mig, och sa med gamla ögon:

– Den frågan kan jag inte svara på.

Hon berättade om familjehögtiderna då familjen inte längre kan vara samlad som förr. Men man kan inte heller ens gå med blommor till en grav, eftersom brodern är försvunnen.

2 500 försvunna

Sedan militärkuppen har omkring

ytterligare ett led i smutskastningen av vänstern.

1977-78 fortsatte försvinnandena utan urskiljning. Därefter upphörde de under flera år, fram till 1984, då en medlem av MIR greps vid gränsen till Argentina då han i hemlighet försökte återvända från exilen. Sedan dess är han försvunnen.

Nya försvinnanden

Nu senast återuppväcktes känslorna från sjuttioalet, när fem unga kommunister kidnappades och försvann i september 1987.

– Efter kidnappningen av överste Carreno var detta en hämnd från dikta- turen mot folket, menar Marialina. Först trodde vi att de skulle dyka upp efter ett

gör rätt, men varför ska hon riskera så mycket och ta så stort ansvar, när det finns så många som borde delta i detta arbete?

– Det är alltid en liten grupp som får göra allt, eller hur? säger han.

– Men om inte jag tar mitt ansvar så blir det ju ännu färre som kämpar, svarar Elsa irriterat.

Det är inte första gången de upprepar detta samtal. Det har nästan blivit en rutin, en ond cirkel som de själva inte kan ta sig ur.

Han är pensionerad och går hemma i stort sett hela dagarna. Rädd för förtrycket och besviken på politikerna kämpar han sin ensamma kamp för ett normalt familjeliv, för den familj som han så högt älskar och som har slagits

2 500 människor försvunnit i Chile, utan att några ansvariga gripits. Den första stora vågen av försvinnanden kom under 1973 och drabbade alla grupper, utan större urskiljning. Arbetare, bönder, fackliga ledare, studenter, politiker, intellektuella, ja i stort sett alla oavsett politisk hemhörighet fanns bland de försvunna.

– Under 1974-76 begränsades urvalet fängslade-försvunna till vänsterpartierna som MIR, Kommunistpartiet, Socialistpartiet och MAPU, säger Marialina.

Som en del av dessa dök det upp en lista på 119 försvunna, de flesta från MIR, som påträffats döda i Argentina. Listan publicerades, anonymt, i två tidskrifter i Brasilien och Argentina i juli 1976. Där påstods att de döda mer eller mindre tagit livet av varandra, vilket får ses som

tag. Manga trodde att det var »normala» kidnappningar, sådana som förekommer så ofta, där de kidnappade släpps efter en kort tid av hot och ovisshet.

– Men när ingen tog på sig ansvaret för kidnappningarna, och när dagarna gick, då förstod vi att vi stod inför en upprepning av försvinnandena under åren efter kuppen.

Reaktionen blir rädsla

En reaktion på försvinnandena har varit rädsla. Och av rädslan har fötts passivitet och tystnad. »El viejo», Elsas man, tycker att det vore bättre om hon inte deltog i manifestationer och utsatte sig för förtryckets risker.

– Varför kan vi inte vara som en vanlig familj? suckar han med bekymrad sorg i rösten.

Ja, egentligen tycker han ju att Elsa

sönder av diktauren.

Men det finns de som har övervunnit rädslan. De har funnit att man tillsammans med andra kan leda rädslan till en positiv kraft.

Ganska snart efter kuppen bildades gruppen för anhöriga till de försvunna (AFDD) som efter en kort tid blev en grupp inom La Vicaría de la Solidaridad, den katolska kyrkans organisation till hjälp åt förtryckets offer.

– Jag deltog från början i den gruppen, berättar Elsa. Jag gav mig iväg varje morgon. Det var inte bara möten, utan vi åkte också för att söka vid säkerhetspolisens »fångelser», vid tortyrlokaler, där vi frågade dag efter dag efter den och den personen. Nej han finns inte här, gå dit och dit, svarade de. Och vi gick. Våra fötter var ständigt i rörelse på gatorna under sökandet på alla håll.

Från och med den tiden har jag

Chilebulletinen 1/88

fängslats 14 gånger. Fem av dem enligt lagen om rikets inre säkerhet. Fem-sex gånger har jag suttit fängslad omkring en vecka. Senaste gången var i december 1984. Strax före jul. På julafton sattes jag i isoleringscell, med besöksförbud, anklagad för olaga vapeninnehav och innehav av sprängämnen.

— Förut kunde jag inte tala så här, förklarar Elsa. Då höll jag tyst och skötte hemmet. Men sökandet och kampen tillsammans med andra kvinnor har gett mig styrka och mod. Och även om jag inte har tillräcklig bildning för att bli politiker så kan jag åtminstone laga bönorna åt dem som kämpar! säger hon med ett stolt skratt.

Kvinnorna, för det är de som sökt, har skrivit brev, frågat hos myndig-

en av förgrundsgestalterna domaren Carlos Cerda, vars öde visar hur omöjligt det är att komma åt de skyldiga.

Det hela började då tio kommunister kidnappades och försvann 1976. I januari 1977 begärde anhöriga till de försvunna att en enmansutredare skulle tillsättas. Detta hade La Vicaría anhållit om under flera år utan att få det beviljat, men denna gång bifölls ansökan. Regimen tillsatte Aldo Guastavino, vilken inom en vecka avskrev fallet sedan han fått uppgifter från gränspoliserna att de försvunna tagit sig över till Argentina. Guastavino pensionerades, och Carlos Cerda övertog fallet. Han kunde visa hur gränspolisens uppgifter varit förfälskade, och de åtalades. De frigavs emellertid av appellationsdomstolen.

Advokaten Hector Contreras vid La Vicaría berättar om hur regimen nu försöker att slutgiltigt lägga ner åtalen mot medlemmar av de väpnade styrkorna för brott mot de mänskliga rättigheterna.

— Vid ett av dessa fall hade en medlem av säkerhetspolisen identifierats av en polisman som skyldig till kidnappningen av en ung oppositionell. En annan av de anklagade säkerhetspoliserna befordrades vid nyåret till överstelöjtnant.

Militären utnyttjar sig av en lag om amnesti som utfärdades 1978 för att avskryva åtal för brott begångna 1973-78.

— Det som sker liknar en process för att garantera straffrihet för statlig terrorism, menar Contreras.

Syftet med att fängsla människor och sedan låta dem försvinna är att skrämra

heterna, frågat militären, demonstrerat på gatorna, hungerstrejkat, dokumenterat alla försvunna, publicerat information om de försvunna, kedjat fast sig och mycket annat för att de försvunna aldrig ska glömmas.

Regimens svar har hela tiden varit att förneka och undvika. Man nekar till att ha fört bort eller fängslat de försvunna. Vidare har regimen inte »lyckats» gripa någon enda som misstänkts för att ha kidnappat någon enda av de försvunna. Dessutom har många av de kvinnor som sökt och demonstrerat drabbats av arresteringar och slag, av targas och våld från polisen.

Juridisk kamp

Samtidigt som kvinnorna genomför sitt arbete för att få fram sanningen om de försvunna har det även pågått en kamp på det juridiska planet. Här är

Cerdas utredning under nära tio års tid utmynnade i åtal mot 38 militärer och två civila, bland annat förre befälhavaren för flygvapnet och tidigare medlemmen av militärjuntan Gustavo Leigh.

Nu ledde inte Cerdas åtal till något straff för de åtalade. Det blev istället Cerda som straffades för att »visa brist på kunskap om sina juridiska skyldigheter och brista i juridisk disciplin». Han straffades med två månaders avstängning från tjänsten och en halvering av lönen under denna tid, ett straff som endast brukar drabba dem som begått ekonomiska brott.¹

De anhöriga till de försvunna är mycket väl medvetna om hur små möjligheterna är att återfinna dem i livet. Men kampen gäller även att rättvisa ska skipas. Därför ger de aldrig upp, även om de hela tiden möter nya motgångar.

folket till tystnad och passivitet samt att göra sig av med ledare och eventuella blivande ledare för folkliga rörelser.

Försvinnandena ingår i en terroristpolitik där det förekommer tortyr, avrättningar, isoleringsceller, hot mm. För att genomföra denna politik kan regimen räkna med dels polisen, militären och säkerhetspolisen samt dels paramilitära grupper som exempelvis ACHA och 11 september, vilka rör sig obehindrat med olika fordon även under utgångsförbud utan att gripas.

»Antingen tillåter regimen dem att utföra sina våldsdåd, vilket är allvarligt, eller också har regimen ingen möjlighet att kontrollera civila beväpnade grupper, vilket är ännu allvarligare», uttryckte en advokat situationen.

TEXT OCH FOTO: JOHAN SOLANDER

Återvända – underbart och svårt

– När jag kom tillbaka till Chile tyckte jag att allt var så fult och trist.

Inte alls som jag kom ihåg det.
Så mycket bilar. Och så dåligt de körde.

Ana är 39 år. 1974 kom hon som flykting till Sverige. Hon och hennes man hade tvingats lämna Chile av politiska skäl. De lärde sig svenska, fick arbete och bildade familj. Men längtan tillbaka till det egna landet, till familjen och vännerna var hela tiden stark. Efter 11 år i Sverige återvände de till Chile tillsammans med sina två barn, 3 och 9 år gamla.

Jag träffar Ana i huvudstaden Santiago där hon numera är bosatt. Ana och hennes man hyr ett litet hus i utkanten av staden. För att komma dit måste jag ta två olika »micros», gamla skraltiga bussar som far fram i dödsföraktande hastighet. När jag kommer hem till Ana har hon besök av rörmokaren. Det är stopp i avloppet.

– Så här är det jämt, suckar Ana.

– Alltid är det något som krånglar. Lägenheten i Stockholm är en lyxsvit i jämförelse med det här.

Vi sitter ner i det sparsamt möblerade vardagsrummet. Alla möbler är begagnade eller presenter från vänner och familj.

Dalahäst och trasmatta

Men även om den svenska standarden är avlägsen så ser jag andra spår av livet i Sverige. Trasmattan på golvet, dalahästarna i fönstret – några av de få saker de kunde ta med sig.

– Det är klart att ibland längtar jag tillbaka till det där enkla livet i Sverige, där allt fungerade. Men för mig är ändå den här tillvaron välbekant. Värre har det varit för barnen. De är till exempel vana vid att det alltid kommer varmt vatten ur kranen eller att elementen alltid fungerar. Något som inte alls är självklart här.

Under hela vårt samtal sitter Anas dotter Maria med och lyssnar. Men hon vill inte bli intervjuad. När jag börjar prata svenska med henne avbryter hon mig genast och säger bestämt:

– Jag kan inte prata svenska längre. Jag har glömt allt.

Det har gått nästan två år sedan familjen kom tillbaka till Chile. Jag frågar Ana hur det kändes att återvända efter 11 år i exil.

– Den första tiden var allt bara underbart. Att få återse min familj. Att kunna gå på gatorna och höra spanska överallt. Men efter ett halvår när Maria började få problem, kom tvivlen.

Fattigdomen chockande

Maria är 11 år och uppvuxen i Sverige. Hon trivdes inte alls den första tiden i Chile. Förtrycket och fattigdomen chockerade henne. Maria längtade tillbaka till skolan och kompisarna i Sverige.

Ana berättar om osäkerhet och skuld känslor.

– Jag kände mig skyldig. Var det verkligen rätt mot barnen att återvända? Det påminde mig om det främlingskap som jag upplevde när jag kom till Sverige. Men så småningom vände det. Maria trivs bra i skolan nu och har fått många nya kompisar.

– Eller hur?

Ana kramar om Maria som nickar instämmande.

– Men jag ska i alla fall åka tillbaka till Sverige när jag blir stor, tillägger Maria.

Utan tvivel krävs det mycket mod för att våga återvända. Militärjuntans förtryck har inte minskat. Den höga arbetslösheten och den ekonomiska krisen gör att fattigdomen sprider sig till allt fler grupper i samhället. Någon hjälp till dem som återvänder existerar inte. En exil-

chilenare får vara glad om han kommer in i landet och får stanna. Längre än så sträcker sig inte militärjuntans generositet.

Trots alla svårigheter så har strömmen av chilener som återvänder ökat de sista åren.

Hur blir de då i allmänhet bemötta?

En del berättar om att de möts av reservation och oförståelse. För många är det obegripligt hur man kan lämna tryggheten och välfärden i Europa.

Ana däremot, tycker att hon bara mött förståelse och solidaritet.

– Men i början kände jag mig osäker och vågade inte ta kontakt med folk. Jag umgicks bara med andra som också hade återvänt. Så är det inte längre. Numera tänker jag sällan på att jag varit i exil. Naturligtvis är jag glad för att vi fick komma till Sverige när vi behövde det. Men jag ångrar inte att vi bröt upp igen och kom tillbaka hit. Här har jag mina rötter – här vill jag leva.

Svår omställning

Liksom Anas dotter Maria, har en del barn svårigheter med att klara omställningen till det nya landet. En del av barnen kommer till PIDEE, en stiftelse för barn som bland annat stöds av Rädda Barnen.

Den största delen av PIDEE's arbete består i att hjälpa barn som tagit skada av förtrycket. Barn vars föräldrar fängslats eller dödats av politiska skäl. Men man försöker också ge stöd åt de barn och ungdomar som levt i exil.

PIDEE har sin mottagning i ett stort gammalt hus mitt i Santiago. När jag kommer dit tas jag emot av Susanna. Hon är socialassistent och arbetar med barn som återvänt. Föräldrarna som tar kontakt med PIDEE är ofta bekymrade för sina barns skolsituation. Samtliga statliga skolor har överförts till kommunerna, som ofta saknar resurser för att driva dem. Nyligen hade 8 000 lärare avskedats och cirka 100 skolor stängts.

– För barnen som är uppvuxna i Europa blir mötet med det chilenska skolsystemet en chock, både materiellt och pedagogiskt. Idag är klasser på minst 45 elever regel och inte undantag. Dessutom har barnen oftast problem med språket. De kan prata spanska men läser och skriver dåligt.

Susanna berättar vidare om hur olika barn och föräldrar kan uppfatta återkomsten till Chile.

– I många familjer är det föräldrarna som är mest entusiastiska över att komma

tillbaka. Barnen mår inte bra. De tycker det är för varmt. De ogillar maten. De tycker *cordilleran* (Andernas berg) är fullt etc. Allt detta som föräldrarna tycker är så fantastiskt. Men barnen längtar efter snön och kylan. De saknar sina vänner och den fina skolan.

PIDEE kan erbjuda barnen någon form av terapi och eventuellt medicinsk behandling. Det finns också en liten skola där de kan få hjälp med språket. Men när barnen efter en tid börjar vänja sig vid sitt nya hemland inträffar ofta en motsatt utveckling hos föräldrarna.

– Det som händer är att nu har föräldrarnas entusiasm svalnat. Besparingarna har tagit slut. De hittar inget arbete och ingen egen bostad. För barnen innebär det en ny period av osäkerhet. De känner sig ofta maktlösa när de kommer till mig och berättar att: »I början tyckte mamma och pappa att allt var så underbart. Men nu vet de inte vad de ska ta sig till. Kanske måste vi åka härifrån. Nu när jag äntligen börjat vänja mig».

Men Susanna främhåller att givetvis får inte alla familjer som återvänder problem. Det är dock oerhört viktigt att barnen är väl förberedda och att de fått vara delaktiga i beslutet att åka tillbaka.

Måste klippa håret

I utkanten av Santiago bor Luis tillsammans med sin mamma. För ett halvår sedan återvände de till Chile efter nio år i Sverige. När jag kommer dit är Luis ensam hemma. Jag hinner knappt komma innanför dörren förrän Luis säger till mig:

– Ta inte av dig skorna. Det är så kallt på golvet. Mamma tjuvar jämt på mig att jag inte får gå barfota här.

Luis har fortfarande skoluniformen på sig. Med den vita skjortan, slipsen och kavajen ser han mycket prydlig ut. Som en vuxen man i miniatyr. Men Luis berättar att hans lärare samma dag påpekade att hans hår är för långt. Det måste klippas.

Vi går in och sätter oss i Luis rum. Väggarna är dekorerade med vimplar och affischer på svenska fotbollslag. På skrivbordet, vid sidan av några chilenska skolböcker, ligger en hög med svenska serietidningar.

Jobbigt i skolan

Vi börjar genast prata om skolan. Har det varit svårt att byta till en chilensk skola? undrar jag.

– Jo, i några ämnen har det varit jobbigt. Speciellt i spanska. Vi har alltid mycket läxor och får ofta prov. Men läraren är i alla fall nöjd med mina resultat hittills.

– Det fanns mer frihet i skolan i Sverige. Här blir man tvingad till allt. Jag tycker inte eleverna verkar vara intresserade av att lära sig saker. De går i skolan bara för att de måste, inte för att det är roligt. I Sverige hade jag alltid lust att gå till skolan.

Under vårt samtal återkommer Luis

Chilebulletinen 1/88

*Flygplatsen i Santiago — en plats för vemodiga avsked och rörda återseenden.
Foto: Johan Solander*

ofta till den gemenskap som fanns i hans klass i Nordhemsskolan i Göteborg. Att man jobbade ihop och hjälpte varandra. Att läraren var som en kompis som han hade förtroende för. I Chile tycker han inte att de vuxna lyssnar på barnen.

– Här i Chile måste man alltid lyda och göra som de vuxna säger, utan att säga emot. Det är jag inte van vid.

När jag frågar om det inte finns andra saker som är bättre i Chile svarar Luis tvärsäkert.

– Människorna. Det är mycket lättare att lära känna folk här — att få kompisar. Chilenaerna är öppna och vänliga. I Sverige är alla så blyga. Det är svårt att få kontakt med svenskarna. I Sverige är allt lyxigare och mer avancerat. Som om det tekniska är viktigare än människan. Här är det tvärtom.

Svensk eller chilena

För Luis har den första omställningen från Sverige till Chile gått mycket bra. Trots att han tycker bättre om skolan i Sverige trivs han i sitt nya hemland. Men så var han också delaktig i beslutet att återvända och mycket nyfiken på att lära känna Chile.

Innan jag lämnar Luis frågar jag om han upplever sig som svensk eller chilena. Han funderar länge. När han svarar kommer orden tveksamt.

– Jag känner mig som svensk men jag är chilena. Chile är mitt land. Men jag tänker som en svensk. Som om jag vore svensk ... men jag är ju chilena. Nej, jag vet inte hur jag ska förklara det.

MARGARETA SELANDER

VÄRLDSP PÅ FALL ?

Mycket tyder på att USAs makt i tredje världen under 90-talet kommer att vittra sönder allt mer.

Höstens börskrasch visade obarmhärtigt på sprickorna i den amerikanska ekonomin. Ett USA som blivit världens mest skuldsatta land har inte råd att fortsätta spela rollen som världssheriff.

För befrielseörelser i Asien, Afrika och Latinamerika öppnas nya möjligheter under det kommande årtiondet.

OLIS

Måndagen den 19 oktober 1987 kommer att gå till historien som dagen för världens hittills största börskrasch. I New York föll aktiekurserna med otroliga 22,6 procent.

Den nedgången och de börsfall som dagarna därefter följde på världens aktiebörser innebar en kapitalförstörelse av närmast ofattbar omfattning. Bara i USA upphörde värden för drygt 1000 miljarder dollar att finnas till i takt med att aktiekurserna föll och föll.

Det är ett belopp som genom sin storlek är obegripligt för de flesta. Men om vi håller i minnet att u-ländernas samlade skuldbörda beräknas ligga kring just 1000 miljarder dollar blir siffrorna mer gripbara. Det kapital som förlorades till följd av några dagars nedgång på börserna i New York skulle med andra ord ha räckt till att betala tillbaka alla tredje världens skulder. Den skuldskris som leder till en systematisk utplundring av så många fattiga folk skulle ha kunnat avskaffas med ett penndrag!

Börskraschen var också mer än en näsknäpp åt giriga spekulanter. Den var en brutal väckarklocka för alla dem som

trott att USA under Ronald Reagan verkligen var på väg mot en ny storhetstid, som trott på talet om att »USA is great again».

I ett slag stod det klart att USA tvärtom höll på att bli en andra klassens industrination. Det USA som vant sig vid att kontrollera väldiga ekonomiska intressen runt om i världen hade under Reagans år vid makten förvandlats till ett land skuldsatt upp över öronen.

Så sent som när Ronald Reagan tillträdde presidentposten 1983 ägde USAs regering, företag och medborgare tillgångar i utlandet som översteg dem som utlänningar ägde i USA med drygt 100 miljarder dollar. Men sedan gick det fort utför. Under 1988 beräknas USAs nettoskuld till utlandet nå den svindlande storleken 500 miljarder dollar. USAs utlandsskuld är därmed störst i världen och fem gånger så stor som Brasiliens, världens näst mest skuldsatta land!

Men de senaste årens utveckling är bara kulmen på en lång process. När andra världskriget var över framstod USAs ekonomi som den utan jämförelse starkaste i världen. Den legendariska musikgruppen Blå Tåget har fångat den nya världsmaktens attityd i sången »Kalla kriget»:

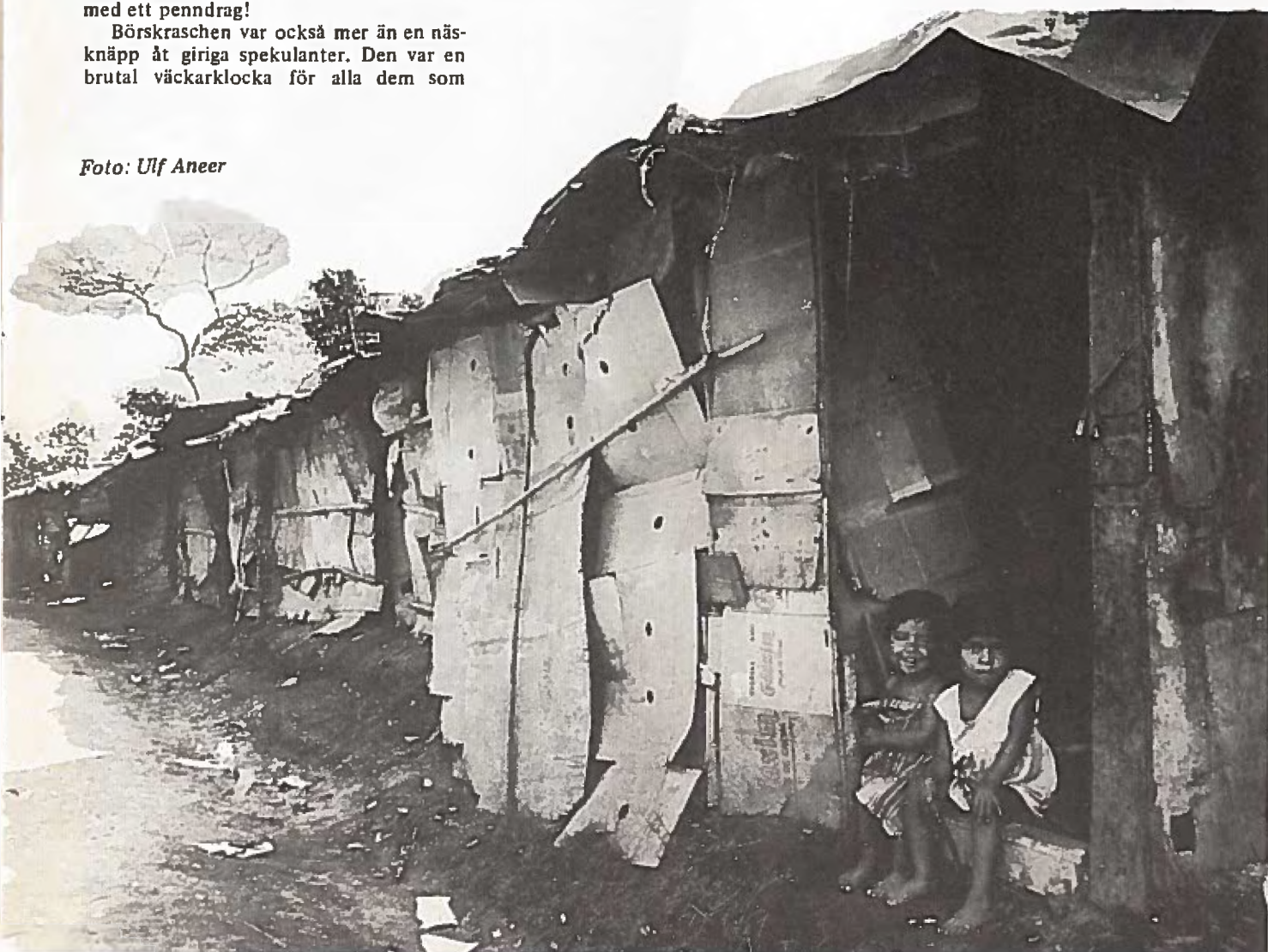
*När Truman hade regerat
i elva långa dar,
så läste han lagen för Molotov
och förklarade hur det var;
Nu ska flaggan med stjärnor
och med ränder,
vaja fritt över alla världens länder;
Ty överallt så har naturen skänkt oss,
naturtillgångar att fördela
som vi tänkt oss.*

Och det var inte bara gentemot Stalins utrikesminister Molotov som USA dikterade sina villkor. I kraft av sin ekonomiska styrka etablerade sig landet som världspolis med självpåtagen rätt att intervensera varhelst i världen man ansåg det nödvändigt för att skydda sina intressen..

De moderna maskiner som i rader blänkte i de amerikanska fabrikerorna fick de europeiska och japanska industrierna att framstå som museiföremål. USAs ekonomi verkade omöjlig att överträffa. Men det var den inte.

Långsamt, långsamt tog de övriga kapitalistiska länderna in det försprång som USA hade 1945. Kanske kan ut- ▶

Foto: Ulf Aneer

► vecklingen avläsas bäst i hur produktivitet i industrin utvecklades, det vill säga produktionen per timme - något som har avgörande betydelse för företagets konkurrenskraft. Mellan åren 1960 och 1973 ökade produktiviteten i USAs industri med i genomsnitt 2,8 procent per år. Motsvarande siffra var 10,6 för Japan, 6,7 för Frankrike och 5,9 för Västtyskland.

Och under mitten och slutet av 70-talet fortsatte den amerikanska industrins konkurrenskraft att undergrävas lika oövertygligt. Mellan 1973 och 1980 var dess produktivitetstillväxt 1,7 procent per år medan produktiviteten i Japan växte med 5,9 procent, i Frankrike med 4,9 och i Västtyskland med 3,9 procent.

I takt med att den amerikanska ekonomins ställning försvagades blev det allt mer ansträngande för USA att bära de kostnader som det innebar att hålla kapitalismen under armarna runt om i världen. Särskilt som kriget i Indokina ökade både den politiska och ekonomiska bördan av att spela världssheriff.

När Ronald Reagan kom till makten i januari 1983 var det kort och gott en stormakt på dekis han tog över ledningen för. Han och hans administration var dock mycket medvetna om läget och dess uttalade målsättning var att vända utvecklingen.

Skattesänkningar

På det politiska området vet alla vilka åtgärder som vidtogs. Det blev »tuffa tag» över hela linjen. Terrorbombningar mot Libyen, invasion i Grenada och rådgivare till El Salvador. Dessutom en aldrig sinande flod av vapen och pengar till contras i Nicaragua och andra rörelser och regimer som vann Reagan-regimens gillande.

På det ekonomiska området kan Reagans strategi sammanfattas i ett ord - skattesänkningar. Lägre skatter skulle göra människor mer motiverade att arbeta mer. Företagsamheten skulle blomstra och den ekonomiska tillväxten öka.

Och till många kritikers förvåning verkade det hela fungera. När skatterna sänktes fick människor mer pengar över. Man började köpa mer bilar, bostäder, grammofonskivor och äta mer hamburgare. Efterfrågan ökade och fler fick arbete med att producera varor och tjänster. De arbetslösa som fick arbete fick också lön och kunde helt plötsligt börja köpa saker de tidigare inte haft råd med. Efterfrågan ökade ännu mer.

Den amerikanska ekonomn verkade ha kommit in i en god cirkel. Under de dryga fem år Reagan varit president har USA upplevt den längsta högkonjunkturen efter andra världskriget. Arbetslösheten har sjunkit från nästan 10 procent till 6,5 procent i USA samtidigt som den ökat i Europa.

Men det fanns två hakar. Den ena var att samtidigt som skatterna sänktes höjdes försvarsutgifterna. Under Reagans tid vid makten har de ökat med 40 procent efter inflationen! Och USA var ju inte precis barskrapat på vapen före

Reagan-eran heller. Ökade statsutgifter och lägre skatter kan bara innebära en sak - ett ständigt växande underskott i statsbudgeten.

Dessutom gjorde skattesänkningarna att amerikanerna fick så mycket pengar i fickan att de kunde köpa mer än vad USA producerade. Det innebar att importen från utlandet ökade och att bytesbalansen, de samlade affärerna med utlandet, hamnade på minus. Detta underskott måste täckas med lån som USA främst fick från Tyskland och Japan och från Saudiarabien och andra rika arabländer. Att leva på lån kan gå bra ett år, två år, tre år ... Men det går inte hur länge som helst, inte ens för Amerikas Förenta Stater. När aktiemarknaden insåg att sanden höll på att rinna ut för »Reaganomics» kom börskraschen.

Konstgjord andning

Idag framstår Reagans »ekonomiska mirakel» för vad det hela tiden varit: En konstgjord andning åt den amerikanska ekonomin, ett sätt att under några år sopa de verkliga problemen under mattan. När tricket att hålla fart på ekonomin

med ständigt större skulder inte längre fungerar dyker de upp igen, mer hotfulla än någonsin.

Nu finns ingen återvändo. Nu måste USA strama åt, spara och minska sina utgifter. Det kommer att få vidsträckta konsekvenser. Skuldkrisen kommer att förvärras. Världsekonomin drivs mot lågkonjunktur, kanske depression.

Men här är inte platsen att gå djupare in på dessa konsekvenser. Istället är det en annan, ofta förbisedd, aspekt som ska granskas - vad innebär den kommande amerikanska åtstramningen för USAs självpåtagna roll som världspolis?

Idag satsar USA 6,7 procent av sin BNP, det vill säga av allt som produceras i landet under ett år, på militära ändamål. Det är en unikt hög siffra för industriländer. Till detta kommer de många miljarder som USA ger i civilt bistånd för att hålla »vänligt sinnade regimer» under armarna, länder som Sydkorea, El Salvador och Israel för att nämna några av de största mottagarna.

ILL. CHRISTER THEMPTANDER

När utgifterna nu måste ner och USAs utlandsskuld börjar betalas finns inga förutsättningar att fortsätta en sådan gigantisk militärsatsning. Det vet ledningen i USA. Där kan vi också finna en av förklaringarna till flirten med Sovjetunionen och det nedrustningsavtal om medeldistansrobotar som träffats.

Rollen som världspolis vacklar

Samtidigt är det en långsam process. Det är inte så att USA över en natt inte skulle ha råd att hålla exempelvis de nicaraguanska contras under armarna. Vad det handlar om är att man inte år efter år kommer att ha råd att strö pengar över contras samtidigt som man beväpnar Unita i Angola, håller arméer i Västtyskland, skickar vapen och rådgivare till El Salvador, sänder flottstyrkor till Persiska Viken och Medelhavet, bibehåller baser i Sydkorea och på Filippinerna och så vidare. Idag har USA 510 000

soldater stationerade i andra länder. Det kommer man inte att ha i framtiden.

De länder som delvis tagit över USAs roll som ekonomiska stormakter är Västtyskland och Japan. Kan då inte dessa också ta över USAs roll som världspolis? Svaret är nej.

Idag satsar Västtyskland 2,4 procent av sin BNP på militära ändamål och Japan 1 procent, vilket kan jämföras med USAs 6,7 procent. I Västtysklands fall har då boendekostnader för utländska soldater i landet räknats bort, trots att dessa formellt ingår i försvarsbudgeten. Mätt i pengar är skillnaderna ännu större mellan de tre länderna eftersom en BNP-procent i USA är mycket mer pengar än i Västtyskland och Japan.

Visst finns grupper som vill öka rustningarna både i Japan och Västtyskland. Men redan de väldiga skillnaderna jämfört med USAs militärutgifter gör att även om de två staterna idag

beslutade att efterträda USA som militära stormakter skulle det ta årtionden eller mer att tekniskt genomföra beslutet.

Men de viktigaste skälen till att Japan och Västtyskland inte kan ta över USAs internationella roll är politiska och har sina rötter i andra världskriget. Det är helt orealistiskt att exempelvis tänka sig att USAs baser på Filippinerna skulle ersättas med japaner. Så gott som samtliga andra asiatiska länder är motståndare till ett militärt starkare Japan. Och endast den regering i Asien som drivs av självmordstankar kan ens överväga att tillåta japanska soldater på sitt territorium.

På samma sätt är det under överblickbar framtid uteslutet att västtyska marinen skulle ta över USAs roll i Persiska Viken eller hotfullt kryssa utanför Libyen.

Men den viktigaste bromsen mot en omfattande upprustning i Japan och Västtyskland är den inhemska befolkningens inställning. Erfarenheterna från 30- och 40-talen gör att varje försök till upprustning möter hårt folkligt motstånd. Och varje politiskt parti som driver frågan löper risken att få betala ett högt pris för det vid valurnorna.

Dessutom har den organiserade arbetarrörelsen ett mycket större inflytande i Västtyskland och Japan än i USA. Ett militärt eller ekonomiskt stöd från den västtyska eller japanska regeringen till en regim som brutalt förtrycker fackföreningsrörelsen i sitt land skulle möta helt andra reaktioner än när USAs regering bedriver en sådan politik.

Idag är också trenden i Västtyskland att försvarsutgifterna minskar något. I Japan har de visserligen ökat under senare år till 1 procent av BNP. Men med nuvarande ökningstakt skulle det ta 20 år bara att nå upp till 2 procent av BNP.

Slutsatsen kan bara bli en – under 90-talet växer ett militär-politiskt vakuum fram i stora delar av tredje världen. USAs växande utlandsskuld hindrar effektivt landet från att fortsätta stödja alla de regimer som idag hålls under armarna.

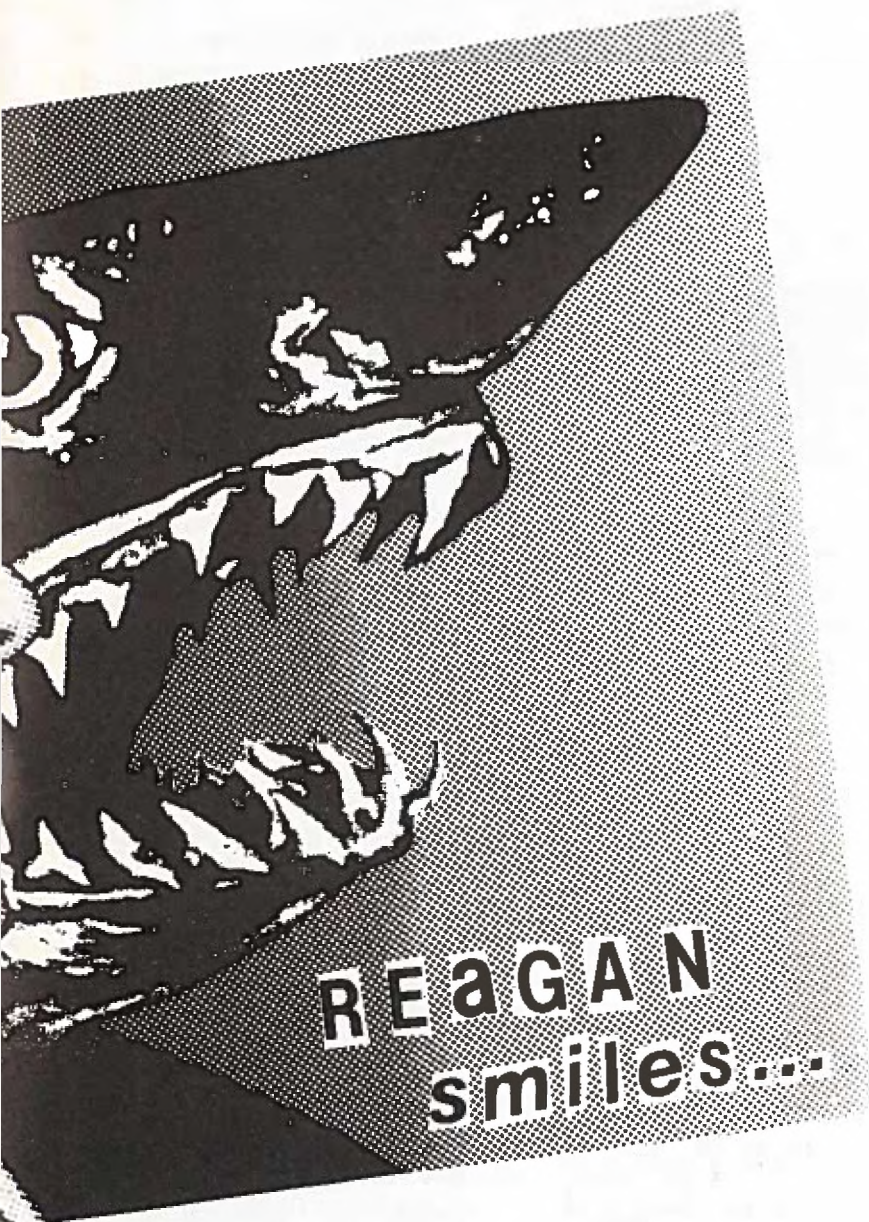
Samtidigt kan många av de regeringar det handlar om komma att utsättas för ett allt starkare folkligt missnöje. Anledningen är, bortsett från interna politiska orsaker, att den kommande åtstramningen i USA drar med sig hela världsekonomin in i en period av kris och stagnation, något vi av erfarenhet vet hårdast drabbar fattiga länder.

Allt detta leder till nya öppningar och möjligheter för gerillarörelser, fackföreningar, bonderörelser, vänsterpartier och andra som kämpar för social och ekonomisk frigörelse i tredje världen.

För dem och för oss som arbetar med praktiskt solidaritetsarbete är 1990-talet ett årtionde att se fram emot.

ANDERS NORDSTRÖM

NOT. De flesta sifferuppgifter i artikeln har hämtats ur Affärsvärlden 4/11 1987 och Business Week 16/11 1987. Analys och slutsatser är självfallet författarens egna.

Skrattar bäst som skrattar sist, Mr Reagan!

DIOGENES PÅ MANHATTAN

JESUS ORTEGA: MÄTTBANDSORMEN

Närhelst jag stöter på Jesus Ortega på stan, vilket sker ganska ofta, tycks han invecklad i en eller annan historia med någon av sånggudinnorna. Ena dagen kan det gälla Euterpe, musikens och den lyriska diktingens musa, den andra Thalia, den tredje någon av de övriga sju. De lämnar honom ingen ro, dyker ständigt upp med nya inviter som han alltid lika entusiastiskt hörsammar. Ändå verkar de ibland en smula missnöjda med honom, högdragna som de är. Antagligen tycker de att han inte riktigt tar dem på allvar, att han är ombytlig och oberäknelig. Som den inbitne gycklare han är, kan han inte låta bli att spela dem små vänliga spratt.

Det är inte att undra på om muserna känner sig en smula respektlöst behandlade.

Han är ingen lyrisk poet. Känsloutgjutelser ligger inte för honom. Han är och förblir en spjuver som betraktar världen med illusionslös blick, vilket innebär ett slags återvunnen oskuldskraft. Han är en anarkist med barnasinne, oberörd av rymdresor men, säger han, »när Charlie Rivel stiger ner från en stol spritter mitt hjärta till».

Varje dikt av Jesus Ortega är en tidsinställd piruett.

Lasse Söderberg

Ur förordet till Mättbandsormen

DIOGENES PÅ MANHATTAN

Flytta Frihetsgudinnan,
hon skymmer solen för mig.

VERLAINES PIANON

När det regnar
öppnar jag inte längre fönstret
för att höra Verlaines pianon,
rummet fylls av hemlösa
som smyger sig in
utifrån vintern
och fast de är dryppande våta
är de ytterst belevade
och jag kan inte kasta ut dem.
De tar av sina plaskblöta hattar
och snart trampar vi alla
i en vattenpöl
bland döda fåglar
som de plockar ur fickorna
som något fullkomligt naturligt.
Jag måste erkänna att allt detta
fjärmar mig en smula från den franska poesin
som jag dock alltid har ägnat
uppriktigt intresse.

WALLENBERG OCH GAUGUIN

Gauguin behövde bara månen
och sex kopparmynt för att leva.
Wallenberg däremot behöver
hundra miljoner dollar,
aktier i månen
och sex Gauguin hängande
på väggen i sitt hus.

Illustrationer: Jan Volny

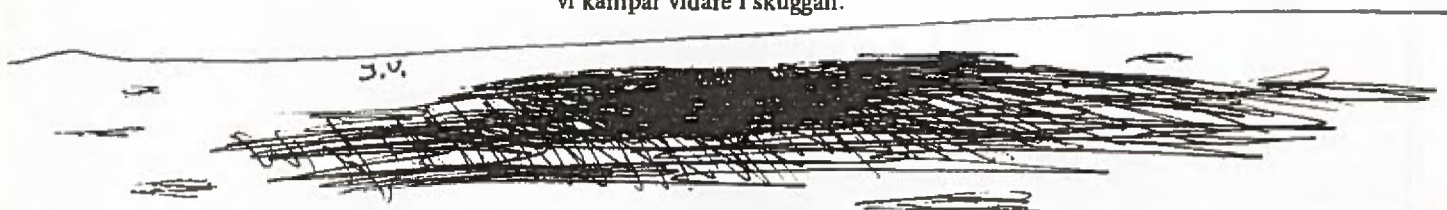
J.V.

LEONIDAS I SYDAMERIKA

Våra fiender är så många
att om de tapetserade himlen
med sina gröna prålade sedlar
skulle solen förmörkas.

Det gör detsamma:
vi kämpar vidare i skuggan.

ARIADNETRÅDEN

Ariadnetråden är ett streck
gjort med läppstift på klippan.
Ett nystan av ulltåtar.
En trasig fjäder i en klocka
eller sabelns märke i askan.

Ariadnetråden är ett ormspår.
Ett utslitet måttband.
Ett avtryck i dammet
som en klöv suddar ut.

Ariadnetråden är en högspänningsledning.
En löpeld.
En strimma blod
i glassplittret.

Eller ord skrivna
på en tegelmur
med fingrarna, med blod, med saliv
som långsamt torkar bort
medan hon skriver.

EN ORM MÄTER. . .

En orm mäter precis etthundra centimeter
bara när den är död.

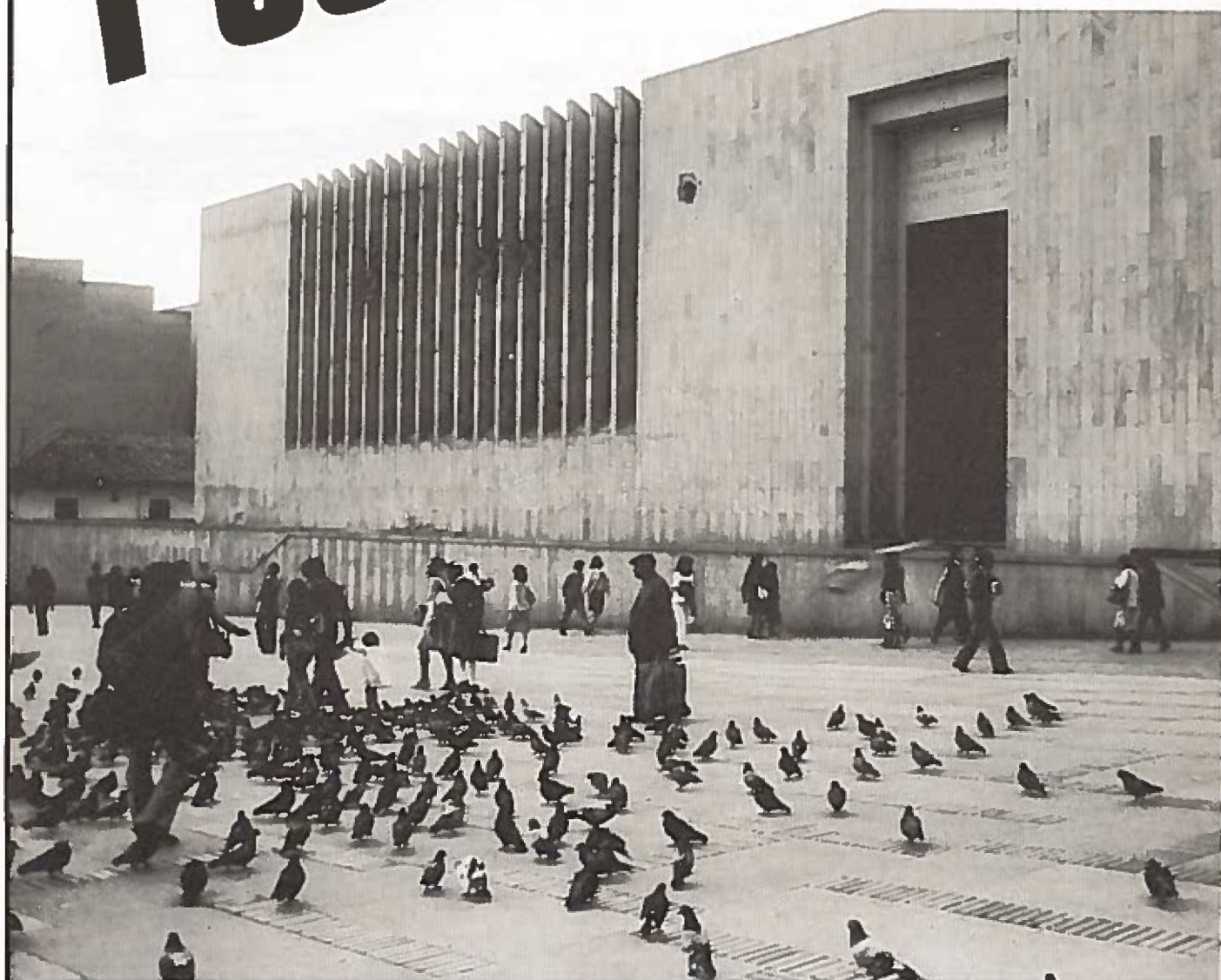

Mångsidig, oförutsägbar, chilensare, poet, konstnär,
mimare, kom JESUS ORTEGA till Malmö 1975
som politisk flykting från Chile. Han hade med sig
en kritikerrosad diktsamling »Las pizarras del
mundo», 1968.

Jesus är i första hand en sinnrik poet som vill
övertaska med sina lekfulla och graciösa dikter.
Som mimare har han turnerat runt om i världen.

MÄTTBANDSORMEN/SERPENTIMETRA är en
tvåspråkig bok (spanska och svenska) som kom ut
på Aura Latina 1987.
Lasse Söderberg har översatt dikterna.

NY "VIOLENCIA" I COLOMBIA ?

*Justitiepalatset i Bogotá är idag bara ett skal med ett svartbränt stålskelett inuti.
Lägg märke till det stora kulhållet i väggen.*

Foto: Eva Stenvång

Den som bor en tid i Colombia märker snart att våldet och förföljelserna aldrig är anonyma. Det är inget som man enbart möter på tidnings-sidorna utan det drabbar vänner, grannar och människor som man av andra skäl kommer i kontakt med.

För ett år sedan intervjuade jag några kommunistiska ungdomar i deras lokal i Colombias andra stad Medellin. I slutet av november trängde sig beväpnade män in i lokalen och sköt fem av de unga aktivister som befann sig där. Ett annat intervjuoffer, en av Colombias mest kända journalister, har flytt ur landet och en vänster senator jag känner har flyttat till en okänd adress. Läkaren Hector Abad Gomez, ordförande i människorättskommittén CDH, hann jag tyvärr inte besöka innan min avresa; han mördades en tid senare.

Förutom det politiska våldet finns det mycket annat våld i landet. De mäktiga kokainsmugglarnas »rättsskipning» står för en icke föraktlig del av de mord som förövas i Colombia, och därtill kommer det »vanliga» våldet: rånmord, blodiga uppgörelser och ständiga knivrán. Colombia har en lång våldstradition som till stor del är sprungen ur den utbredda sociala misären och som tidigare kulminerade i »la violencia» – den våldsperiod mellan 1948 och 1957 då 200 000 människor dog i strider mellan liberala och konservativa.

Ny »violencia»

Även om våldsnivån sedan dess legat tämligen högt i Colombia jämfört med andra latinamerikanska länder med demokratiskt statskicks har våldet de senaste dryga två åren accelererat i en allt snabbare takt. Många bedömare har börjat tala om att Colombia kan vara på väg in i en ny »violencia».

Vänstern och facket drabbas

Våldet och förföljelserna har till största delen drabbat vänstern. Vänsterunionen UP (Unión Patriótica) har sedan bildandet 1985 sett över 500 av sina ledare och aktivister mördas, bland dem flera av UP:s ledamöter i parlamentet. I oktober förra året mördades vänsterunionens ledare Jaime Pardo Leal, vilket utlöste en våg av våldsamma protester i landet.

UP bildades på initiativ av den kommunistiska gerillan Farc, men är fristående från denna och räknar bland sina aktivister och sympatisörer ett brett spektrum av vänsterfolk. Trots det utbredda valfusket – röstköp och andra oegentligheter förekommer överallt vid varje val – fick UP elva platser i parlamentet i valet 1986, vilket var en stor framgång för vänstern. För militärledningen och andra högerkrafter kom vänsterns ökade inflytande emellertid som en kalldusch, och den mordvåg som börjat skönjas året innan växte till oanade proportioner.

Förutom UP-aktivister har fackliga ledare fallit offer i särskilt hög utsträckning. Det gäller framför allt fackföreningsfolk i Urabá, där de stora bananplantagena ligger. Enligt uppgifter i colombianska tidningar föll 267 människor offer för det politiska våldet i Urabá enbart under 1987.

Men klappjakten på misstänkta vänster-sympatisörer drabbar även mänskliga rättighetsaktivister, lärare, jurister, studenter och människor som engagerar sig för att förbättra förhållandena i sin stadsdel.

Dödspatruller

Nästan alla mord förövas av »beväpnade, okända män» som det brukar stå i tidningarna dagen efter det att någon särskilt bemärkt person skjutits ihjäl. I verkligheten tillhör männen någon av de många dödspatruller som agerar i Colombia – enligt myndigheternas siffra, som antagligen är för lågt satt, finns det omkring 140 sådana grupper.

Det var knarksmugglarna som skapade den största dödspatrullen, sedan maffialedare kidnappats av gerillagrupper som krävde stora lösensummor. Det är därför som patrullen har ett namn som kan verka främmande i dag: Muerte a secuestradores (MAS), vilket betyder Död åt kidnappare. Numera har denna fruktade dödspatrull i första hand andra uppgifter: den arbetar till största delen på uppdrag av militären, som genom att använda sig av lejda mördare slipper skylda utåt. Helt har denna militärens strategi dock inte lyckats, eftersom det vid det här laget finns ganska många vittnesmål om hur förövarne försvunnit in på militära områden, släppts förbi i militärkontroller etc. Sommaren 1986 publicerade Amnesty en uppmärksam rapport om vad som därtills framkommit om det »smutsiga krig» som pågår.

De senaste månaderna har en rad »dödslistor» florerat. På den mest uppmärksammade finns 34 namn på kända journalister, kulturarbetare, präster med flera. Det är dessa listor som utlöste den aktuella flyktingvågen. Bland dem som lämnat landet återfinns de kända och aktade journalisterna Jorge Child och Alberto Aguirre, prästen Eduardo Diaz, skådespelaren Vicky Hernández och författaren till boken »Våldet i Colombia» Eduardo Umaña Luna. Ledaren för Medellins symfoniorkester (!) flydde sedan han utsatts för upprepade mordhot; anledningen torde vara att han besökt Kuba på inbjudan av sina musikerkollegor där.

BAKERUND

Colombia har cirka 30 miljoner invånare, varav de flesta bor i städerna. Även enligt myndigheternas egen statistik är misären utbredd i landet; enligt Colombias motsvarighet till statistiska centralbyrån, Dane, levde 13 miljoner människor i svår fattigdom 1987. Samma källa uppger att över 40 procent av befolkningen bor i bostäder som saknar antingen vatten, el eller avlopp.

Formellt är Colombia en demokrati, med president- och parlamentsval var fjärde år. Två stora partier har alltid dominerat, det konservativa och det liberala. Namnen har föga med partiernas ideologi att göra – de är bägge borgerliga och skillnaden mellan dem är som mellan Djurgården och AIK. Det är därför inte ovanligt att man möter en konservativ politiker som är åtskilligt mer framstegsvänlig och socialt medveten än en liberal. Det tydligaste exemplet på detta fenomen är den konservative presidenten Belisario Betancurs tämligen progressiva politik (1982 – 1986) och den nuvarande liberala presidenten Virgilio Barco, som är mycket reaktionär.

Under en lång tid efter inbördeskriget, »La Violencia» 1948 – 1957, delade de båda partierna makten på så sätt att det vartannat val utsågs en konservativ president, vartannat en liberal. Partierna delade också på tjänsterna inom administrationen och ministerposterna. Systemet, kallat Frente Nacional, upphörde 1976 men har mer eller mindre fortsatt i praktiken. Detta har medfört att valdeltagandet varit mycket lågt, sällan mer än omkring 40 procent. Valen utmärks av ett utbredd röstköpande och fusk.

Vänstern har traditionellt haft en mycket svag roll, och insikten om svårigheterna att förändra samhället på demokratisk väg har lett till bildandet av en rad gerillagrupper. De viktigaste har länge varit Farc (kommunistisk) och M-19 (nationalistisk). Två andra stora grupper är ELN och EPL.

Flertalet gerillagrupper har nu gått samman i gerillasamordningen Coordinadora Simón Bolívar.

Särskilt Farc, som tog initiativ till bildandet av vänsterfronten Unión Patriótica, UP, hade hoppats att vänstern genom denna skulle kunna skaffa sig inflytande på demokratisk väg. Då skulle gerillagrupperna kunna lägga ner vapnen och integrera sig i det politiska livet. Flertalet grupper visade också sin goda vilja genom att inleda en vapenvilja 1984 och inleda samtal med presidenten om politiska och ekonomiska reformer. Men repressionen från militären och andra högerkrafter saboterade både vapenviljan och UP:s verksamhet, varför gerillan har återtagit den väpnade kampen med full kraft.

Colombias ekonomi står och faller med kokainet. Den koka-pasta som kommer från Bolivia och Peru, där kokabusken odlas, förädlas i Colombia i hemliga laboratorier till kokain, som smugglas vidare till USA och Europa. Kokain-maffian har stor makt i landet. Officiellt är emellertid kaffet Colombias viktigaste exportprodukt.

► Colombia styrs för närvarande av en ytterst svag president, liberalen Virgilio Barco som tillträdde i augusti 1986. Under hans tid förefaller militären att ha skaffat sig ett osannolikt stort manöverutrymme och inflytande över politiken. Det gäller framför allt den så kallade inre säkerheten, alltså förhållandet till de gerillagrupper som finns i landet.

Under Barcos tid har armén utan svårigheter och med hjälp av allt större resurser kunnat satsa på att försöka »lösa gerillaproblemet» militärt. Så var inte fallet under Barcos företrädares tid. Den konservativa presidenten Belisario Betancur (som i realiteten var en ganska progressiv politiker) lade ner stor möda på att få till stånd ett fredligt slut på gerillans aktiviteter. 1984 inleddes en fredsprocess då flera av de största gerillagrupperna, bland andra Farc och nationalistiska M-19, gick med på vapenvila i utbyte mot sociala och ekonomiska reformer.

Fredsprocessen väckte många människors förhoppningar till liv, och överallt på murar och husväggar målade man fredsduvor. Hoppet om fred och reformer minskade dock i takt med allt fler rapporter om sammanstötningar mellan militär och gerillaenheter och efter mord på flera höga gerillaledare.

Även om militären knappast kan beskyllas för att bära skulden till samtliga brott mot vapenvilan stod det ändå klart att missnöjet med fredsprocessen var mycket starkt inom armén. I november 1985 satte militären till slut stopp för Betancurs fredssträvanden. Det skedde när en grupp från M-19 förskansat sig i justitiepalatset i Bogotá i syfte att tvinga fram en fortsättning på de fredssamtal som tynat betänkligt sedan M-19:s ledare Marino Ospina mördats ett par månader tidigare. Utan att invänta order från landets överbefälhavare – presidenten – stormade armén palatset. En dygnslång och mycket blodig strid följde då över 100 människor dog, bland dem elva av landets högsta domare.

Urholkad demokrati

Sedan dess har demokratin i Colombia hängt på en skör träd – om man nu kan tala om demokrati i ett land där militären har ett så starkt inflytande. Med tiden har det framstått allt klarare att president Barco är helt i händerna på landets militära ledning.

Samtidigt förvärras hela tiden situationen för Colombias fattiga majoritet, vilket i sig föder allt mer våld. Kriminaliteten är mest utbredd i åldrarna 18 – 30 år och är inget att förväna sig över

när arbetslösheten är hög (uppåt 20 procent, enligt officiella siffror och troligen ännu högre i verkligheten) och när det är svårast för de unga att få jobb. Den minimilön som flertalet arbetsgivare betalar sina anställda är dessutom så låg att den långt ifrån räcker för att försörja en familj.

På landsbygden är situationen också svår, och många flyttar därför in till städerna i hopp om arbete och en bättre tillvaro i skuggan av skyskraporna. Men de flesta hamnar i stället i något av de vidsträckt slumområden som omger stadskärnorna och tvingas leta efter något att äta bland soporna.

Det ökade politiska våldet innebär också att människor inte vågar gå samman för att försöka förbättra sin situation, vare sig det nu gäller ett politiskt engagemang eller att få elektricitet till sitt slumkvarter. Våldsvågen väntas också trappas upp ytterligare under den närmaste tiden, inför de borgmästarval som hålls i mars. Repressionen mot UP är så stark att snart ingen vågar ställa upp som kandidat för vänsterunionen; risken att bli mördad är mycket stor och åtskilliga kandidater har redan blivit det.

EVA STENVÅNG
frilansjournalist

Vardagsliv i Colombias våldsammaste stad, Medellín, där politiska mord är dagliga företeelser.

Foto: Eva Stenvång

Chile: Dagbok: nov - jan

29 Okt

Lagparagraf 18.668 som ytterligare begränsar chilensarnas yttrandefrihet trädde i kraft. Nu kan myndigheterna besluta om ca 1000 kr i böter för en person, organisation eller rörelse som sprider »totalitära doktriner eller idéer som grundar sig på klasskampen». Andra medel att stoppa yttrandefriheten är att stänga en tidning under 10 dagar eller hindra utgivningen under en tid. MIR, PC och PS-Almeyda som redan var stämplade som »antikonstitutionella» förbjuds nu även att uttrycka sina åsikter eftersom det blir straffbart att återge dem, t ex i en intervju.

1 nov

CNI arresterade Karen Eitel, 25-årig chilensk-tysk student, och anklagar henne för delaktighet i kidnappningen av överste Carreño.

10 nov

Pedro Moreno Aliste, f d chef vid Servicio de Impuestos Internos, arresterades av CNI. Man försökte få honom att erkänna delaktighet i en kidnappning med hjälp av våld och tortyr.

12 nov

En grupp civilklädda män beväpnade med kulsprutepistoler kidnappade tre pobladorledare i lägret Juan Francisco Fresno mitt på dagen, när invånarna hade samlats till ett möte.

13 nov

Pinochet undertecknade högtidligen »Förenata Nationernas överenskommelse mot tortyr» och »Interamerikanska överenskommelsen för att hindra och straffa tortyr».

15 nov

30 familjer utan bostad ockuperade ett markområde som ägs av Rubén Carvacho, ledare för UDI (Oberoende demokrati). Han hade satt ett tomtpreis som de bostadslösa omöjligt kunde betala, så de ockuperade området. På kvällen samma dag kom karabinjärerna och drev bort alla därifrån med våld. 20 pobladores sårades och en kvinna blev överkörd av en polisbuss. Alla de i hast uppförda husen förstördes.

16 nov

Journalistförbundets vice ordförande Jorge Andres Richards har hotats till livet för att han intervjuade domaren René Garcia Villegas som har undersökt 35 fall av tortyr och som säger sig ha fastställt torterarnas identitet. Garcia Villegas har hotats till livet flera gånger och därför anhöll domstolen om polisövervakning för honom.

17 nov

SIP, Interamerikanska pressförbundet, höll sin 43:e sammankomst i Chile. De chilenska deltagarna informerade på mötet om de nya lagarna som begränsar pressfriheten i Chile. Journalister demonstrerade utanför möteslokalen mot dessa lagar och för de 23 journalister som nu hotas med rättsliga följder för att de har utövat sitt yrke.

Den 18 nov talade Pinochet inför journalisterna och beskyllde de utländska journalisterna för att sprida felaktig information om Chile.

18 nov

I Concepción genomförde 16 maskerade män en husundersökning av en fackföreningslokal. Utan att visa någon som helst order tog de med sig viktiga dokument.

19 nov

En grupp gatuförsäljare protesterade mot myndigheternas arresteringar och förföljelser. Deras representant, Elsa Valenzuela, sade att gatuförsäljaren försvinner när regeringen skapar tillräckligt med arbetstillfällen. Nu är det deras enda sätt att försörja familjen.

I O'Higgins-parken genomfördes ett stormöte av Asamblea de la Civilidad. Över 300 000 personer deltog för att kräva: Frihet, bröd, rättvisa och arbete. Samtliga oppositionspartier och organisationer deltog.

20 nov

Vicaria de la Solidaridad påminner om att man i Chile fortsätter att tortera människor trots de två nya avtal mot tortyr som Chile nyligen skrivit under. Chile har även en överenskommelse med Röda Korset som tillåter denna organisation att träffa arresterade personer, men i praktiken hjälper det inte mycket därför att inte ens Röda Korset får besöka politiska fångar under den tid de hålls isolerade.

26 nov

Otroliga scener utspelades i de fattiga bostadsområdena i Santiago när livsmedel, leksaker och korrugerad plåt delades ut i enlighet med de krav som FPMR hade ställt för att frigge överste Carreño. Utdelningen var dåligt organiserad och många blev utan.

27 nov

Appellationsdomstolen befallde Militärdomstolen att undersöka vem som är ansvarig för arresteringen och tortyren av Karin Eitel.

28 nov

Liberala Partiet gick ihop med Republi-

kanska Partiet. Det nya partiet heter Liberal-republikanska Partiet.

28 nov
FN fördömde Chiles brott mot mänskliga rättigheter med röstsiffrorna 81-5.

47 länder avstod från att rösta, bland dem USA. De fem som röstade emot var: Chile, Libanon, Paraguay, Indonesien och Thailand.

Heiner Geissler, västtyska CDU:s ordförande, kritiserade under sitt besök i Chile de tyska företagens tvetydighet och oklarhet i fråga om demokrati-strävandena i Chile.

Geissler ansåg också att frågan om Colonia Dignidad borde undersökas av tyska rättsväsendet i samarbete med chilenska myndigheter.

1 dec

I Quilpue hotades ordföranden för Kommissionen för Mänskliga Rättigheter, Sergio del Solar, av fyra maskerade män som trängde sig in i hans hus när bara hans fru var hemma. Männen sade sig vara medlemmar i dödskvadronen ACHA. De förhörde henne under en halv timme och sade att de skulle mörda hennes man.

2 dec

ACHA kidnappade Förenade Vänsterns ordförande, Francisco Acevedo, när han var på väg hem i bil. De band honom vid en stolpe, skar honom i ansikte med rakblad och låtsades skjuta honom efter en »rättegång». De uppmanade honom att lämna landet före den 31 december med sin familj.

Kardinal Fresno åkte till USA för att ta emot en medalj som Stiftelsen Carter beslutat ge till Vicaria de la Solidaridad för dess kamp för mänskliga rättigheter.

På torsdagskvällen den tredje december kunde de chilensare som tittade på den statliga Kanal 7 se programmet »Historien om en kidnappning» som innehöll en tio minuter lång »intervju» med Karin Eitel. Vid det laget visste alla att hon var en av de som fängslats för delaktighet i kidnappningen av överste Carreno i september.

Utfrågningen, för någon intervju var det inte fråga om, leddes av en man som aldrig syntes i bild. Hans röst var hotfull och han ställde klart ledande frågor. Karin Eitels ansikte uttryckte en tydlig fruktan. Frågorna gick ut på att hon skulle bekänna delaktighet i kidnappningen av överste Carreno, medlemskap i Patriotiska Fronten Manuel Rodriguez (FPMR) samt att hennes advokat José Galiano var inblandad även han.

Det var den första november som Karin Eitel kidnappades och sattes i isoleringscell. Under tre dagar visste hennes anhöriga ingenting om vad som hänt henne. Så småningom kom det fram uppgifter om var hon fanns och att hon utsatts för tortyr. Detta kunde hon bekräfta vid ett samtal som hennes syster lyckades få med henne efter otaliga påstötningar.

Karin Eitel anklagas av militäråklagaren Fernando Torres Silva för att ha skött informationerna inom FPMR i samband med kidnappningen av överste Carreno.

Torres Silva har syns i TV och tidningarna i stort sett varje dag under de senaste arton månaderna. Han har utrett vapengömmorna i juli och augusti 1986, attentatet mot Pinochet, kidnappningen av Carreno samt en stor mängd fall där medlemmar inom FPMR anklagats för attentat. Under dessa utredningar har polisen kunnat gripa i stort sett vem som helst enligt order från Torres att »genomsöka hela planeten om något verkar misstänkt» enligt juristen Roberto Garretón.

Från 1986, sedan det gått inflation i undantagstillstånd, har regimen valt det juridiska förtrycket som främsta repressiva metod, enligt Garretón. Kidnappningar, hotelser, tortyr, dödande och nu återigen försvinnanden förekommer visserligen fortfarande, men man vill dessutom skapa intryck att det inte är regimen som står bakom utan att det sker som en följd av att domstolarna uppfyller lagen.

3 dec

I Temuco dödshotades Demokratiska Partiets distriktsordförande, advokaten René Saffirio.

3 dec

Den kidnappade översten Carlos Carreño frisläpptes i Brasilien.

20

6 dec

Den belgiska medborgaren Rita Ceuppens som fängslades anklagad för brott mot lagen om vapeninnehav, frisläpptes mot borgen efter påtryckningar från den belgiska ambassaden.

8 dec

Max Diaz Trujillo arresterades av CNI och fördes till en hemlig förhørslokal. Han anklagas för inblandning i kidnappningen av Carreño.

9 dec

Fernando Volio, FN:s speciella representant för Mänskliga Rättigheter besökte Chile. Han uttryckte stor oro över de fem ungdomarna som försvann i september.

10 dec

Prästen Alfredo Soiza som medlade mellan kidnapparna av Carreño och regeringen, misstänks nu för att vara »terrorist» och har fått utreseförbud.

10 dec

ACHA hotade Karen Eitels advokat José Galiano med döden.

14 dec

Gruvarbetarnas 2:a nationella kongress avslutades i Santiago. 200 representanter från 45 fackföreningar deltog. Man kom överens om att kräva 25 000 pesos i minimilön, 25 dagars semester, pension vid 55 år eller efter 25 års arbete, 6 timmars arbetsdag vid arbete i giftig miljö. Man beslöt också att genomföra en nationell arbetsnedläggelse i mars som protest mot regimen's likgiltighet gentemot gruvarbetarnas krav.

15 dec

FN:s kommissarie för Mänskliga Rättigheter, Fernando Volio, hade ett misslyckat möte med Pinochets justitieminister, Rosende. Mötet slutade efter knappa tjugo minuter. Volio tröttnade på att lyssna på ministerns »mässä» och gick ut utan att försöka dölja sitt missnöje.

Partiet för Demokrati, PPD grundades. Det är inte ett parti utan en organisation öppen för alla som vill vara med. Det nya partiet kommer att arbeta för fria val. Ricardo Lagos (PS-Nuñez) är PPD:s ordförande.

13 partier är medlemmar. Förenade Vänstern, Kristdemokratiska Partiet och Radikalpartiet har vägrat delta som partier i PPD. Man hämtar sina idéer i samma principer som Acuerdo Nacional och La Demanda de Chile.

16 dec

Radikalpartiet beslöt att partiet kommer att registrera sig enligt regimen's lag om politiska partier.

Världsbanken gav ett lån på 250 miljoner dollar till Chile för att förnya den chilenska ekonomin.

18 dec

Ronald Reagan och George Schultz är intresserade av att det hålls fria val i Chile. De är övertygade om att Chile närmar sig en viktig vändpunkt i landets historia.

19 dec

Humanistiska Partiet är det första parti som registrerats i enlighet med Pinochets lag om politiska partier. Mer än 65 000 underskrifter samlades in i hela landet på partiets medlemslistor.

Domaren Dobra Luksic utfärdade arresteringsorder på fyra poliser. De anklagas för att ha använt onödigt mycket våld mot arresterade personer.

20 dec

130 ungdomar som demonstrerade i Santiago för fria val arresterades av polisen.

22 dec

Clodomiro Almeyda dömdes till 10 års civil isolering enligt paragraf 8 i Pinochets konstitution. Det innebär att han inte får uppträda som politiker eller ha offentliga tjänster eller uppdrag. Han får inte heller arbeta för någon tidning eller uttala sig i massmedia.

23 dec

Jorge Tapia Valdés, minister i Allendes regering, återvände till Chile efter 13 år i exil i Holland.

30 dec

Läkaren Ramiro Olivares, som arbetade för Vicarian, frigavs mot borgen. För över ett år sedan arresterades han anklagad för att ha brutit mot lagen om vapeninhav och antiterroristlagen.

4 jan

600 lärare avskedades från industriella skolor under privat administration sedan utbildningsministeriet vägrat förnya samarbetsavtalet.

5 jan

Kristdemokraterna har nu givit upp alla förhoppningar om att övertala eller tvinga Pinochet att genomföra fria val. Aylwin, DC:s ordförande, meddelade att partiet kommer att delta i folkomröstningen. DC:s villkor för att ställa upp i folkomröstningen är att den inte får äga rum före september månad och att medborgerliga rättigheter respekteras.

Inrikesministeriet krävde att Fanny Pollarolo (PC) och busschauffören Carlos Milán döms till 10 års fängelse för att de under generalstrejken i oktober -87 skulle ha kränkt lagen om statens inre säkerhet.

6 jan

Fri mot borgen blev Paty Peña 19 år, som arresterades i september -86 anklagad för brott mot lagen om vapeninhav. Hon torterades och våldtogs vid arresteringen.

22 jan

Pobladores hungerstrejkar i Santiago för att kräva en förklaring på vad som hänt de fem ungdomar som försvann i september 1987.

23 jan

Det chilenska »Televerket» säljs nu ut. Bond Corporation från Australien köpte till att börja med 30 procent.

25 jan

Julio Benimeli, chef för polisens bombdesarmeringsgrupp, dog i en explosion i ett hus i Santiago. Ramón Escobar Moncada, vars fru äger huset, arresterades och var under några dagar isolerad.

Hans syster Elizabeth Escobar Moncada var en av de tolv ungdomar som mördades av CNI i Corpus Cristi-massakern i juni 1987.

26 jan

Manuel Bustos och Arturo Martinez, ledare inom CNT, dömdes till 541 dagars fängelse och Moisés Labraña, CNT, dömdes till 61 dagar. De straffades för att ha samman kallat till generalstrejken den 7 oktober 1987.

Dessutom häktade militärdomstolen fyra personer: Abraham Santibañez, chefredaktör för tidningen Hoy, journalisten Alejandro Guiller, som arbetar för att samordna kampanjen för att rösta »Nej» i folkomröstningen, kristdemokraten Jenario Arriagada och den katolske prästen Pedro Rubio, för artiklar som publicerats under 1987.

Journalisterna anklagas för mycket allvarliga förolämpningar mot krigsmakten och kan nu dömas till 10 års fängelse. Artiklarna handlar om Fernandez Larrios beklännelser beträffande mordet på Orlando Letelier i USA, beklännelser som pekar på att chilenska officerare varit inblandade i mordet.

Högsta Domstolen avslög enhälligt Clodomiro Almeidas försvarsadvokats försök att överklaga domen.

30 jan

I stadsdelen La Florida rev Chilectras, elverkets, anställda ned alla »provisoriska» kablar som folk kopplat in på elnätet för att få elektricitet till sina hem. Sedan 30 år har man inte elektricitet i området och myndigheterna vill inte lösa problemet trots att folk är villiga att betala vad det kostar.

Pablo Santibañez Zuñiga, före detta politisk fånge, brännmärktes med tre kors-tecken av CNI. Först hade de försökt övertala honom att börja arbeta för polisen som angivare.

1 feb

Tre ungdomar, Claudio Paredes, Nelson Garrido och Fernando Villalón, dog i en explosion i Santiago. Enligt polisen höll

de på att bygga bomber och polisen hade också hittat vapen och FPMR-dokument på platsen.

Trots detta var det ett högerkommando, Nationalistiska Kampfronten, som tog på sig ansvaret för explosionen och meddelade pressen att attentatet var en hämnd för karabinjären Julio Benimelis död i en explosion en vecka tidigare.

Under senare delen av 1987 kunde chilensarna följa några försvinnanden av två helt olika karaktär. I september kidnappades överste Carreño. Några dagar senare kidnappades fem kommunistiska ungdomar.

I det första fallet framträdde snart Frente Patriótico Manuel Rodriguez som ansvarig för kidnappningen. FPMR förklarade syftet med sin aktion, vilket var att översten som byte skulle utöva påtryckningar på regimen för att kunna genomdriva vissa politiska krav. Kraven gällde pengar och frigivande av politiska fångar.

I det senare fallet fanns det inte någon som tog på sig ansvaret för kidnappandet av de fem ungdomarna, som gripits var för sig på olika platser i centrala Santiago.

FPMR sände ut bilder på översten och brev från honom till hans familj. Även om familjen fruktade för vad som skulle kunna hända honom fick de med jämna mellanrum bevis för att han var vid liv och hälsa.

De anhöriga till de fem ungdomarna har sedan försvinnandena inte fått något livstecken från dem, eller hört något från dem som kidnappade dem.

Efter omkring tre månader släpptes överste Carreño, sedan FPMR trots all säkerhetskontroll lyckats föra honom ut ur landet till Brasilien. Men hans familj fick ännu inte hem honom. Han fördes omedelbart till ett militärsjukhus i Santiago, där han hölls isolerad i ett par veckor. Därefter uttalade han sig mindre positivt om sina kidnappare än han gjort omedelbart efter frisläppandet.

De fem ungdomarna är fortfarande försvunna, utan att de anhöriga fått några uppgifter om vad som hänt dem.

Foto:
Stefan Alkhagen

Lennart och Ulla från Varbergs Chilekommitté tillsammans med Mikael Wiehe och Björn Afzelius

SOLIDARITETSKONSERT FÖR CHILE

Så blev det äntligen verklighet, en solidaritetskonsert för Chile med BJÖRN AFZELIUS och MIKAEL WIEHE i Varberg. Konserten ägde rum torsdagen den 3 december 1987 och arrangerades av Chilekommittén och ABF.

Innan kvällens konsert blev det en liten presskonferens och med på den var några kamrater från Chilekommittén. Det var en journalist från Hallands Nyheter och en från GT. Båda var mycket intresserade av bråket med Ugglå och minimalt intresserade av kvällens konsert och syftet med den. Under detta samtal gjorde Björn bl.a. följande kommentar: »Vi kan ju kräva ett ordentligt skadestånd och så skicka pengarna till Chile, till förmån för politiska fångar». Lite senare säger Mikael: »Det finns verkligen viktigare saker än den här pseudohändelsen att ödsla sin energi och sitt intresse på, t.ex. de tusentals människor som torteras i fångelserna i Chile».

Konserten inleddes med att Ulla från Chilekommittén hälsade välkommen. Hon sade att kvällen skulle ägnas åt solidaritet med ett folk som i 14 år kämpat för fred, frihet, demokrati och rättvisa. Hon fortsatte: »Det måste bli ett slut på förtrycket, försvinnandena och nej till dödsstraff». Hon berättade också att kvällens överskott bl.a. skulle gå till Organisationen för anhöriga till politiska fångar.

Kvällens konsert var mycket bra och Björn och Mikael visade igen vilka helt suveräna artister de är. Publiken var fulltalig, cirka 900 personer och de visade en enorm entusiasm och bifall.

Det blev en jättefin kväll tillsammans med två artister som ger ordet solidaritet verklig mening. Resultatet blev ett överskott på 58.258 kronor till Chiles folk!

VARBERGS CHILEKOMMITTE

TEACH-IN:

Det nya slagfältet – USA:s »låg-intensiva krig» i 3:e världen»

Michael Klare, professor och författare talar kring Den nya säkerhetspolitiska doktrinen och omstruktureringen av USA:s krigsmakt

Sara Miles, journalist, talar om testfallet Centralamerika

Joel Rocamora, forskare från Filippinerna

William Minter, redaktör och expert på södra Afrika.

Föredragen hålls på engelska och följs av paneldebatt och diskussion.

Tid: Lördagen den 7 maj kl. 10 - 17

Plats: Vasa gymnasium, Stockholm

Vill du veta mer? Ring Nyheter från Latinamerika, tel 08/40 29 03

Arr: Nyheter från Latinamerika, ABF, Afrikagrupperna, Broderskap, Svensk-Filippinska föreningen, Latinamerikainstitutet, Förbundet för kristen humanism och samhällssyn.

CHILEKOMMITTENS ÅRSMÖTE

Helgen 28-29 november genomfördes Chilekommitténs årsmöte och ett seminarium.

En hel del frågor behandlades. Nya riktlinjer och ett nytt handlingsprogram antogs. Uttalande togs till stöd för de fångar som hotas av dödsstraff. Seminariet var faktagrädat och mycket intressant. Ulf Aneer berättade initierat om Centralamerika. Johan Solander visade sitt bildspel om Chile och Susanne berättade om sitt besök i Chile. Stefan de Vylder redogjorde för den ekonomiska situationen i Chile.

Årsmötet saknade kanske den heta debatten som var kännetecknande för 70-talets kongresser ... men helgen präglades av en konstruktiv anda inför ett viktigt arbetsår – det 15:e året efter kuppen.

VÅR BESVIKELSE ÄR STOR

Dagen före julafton kom beslutet från statens invandrarverk. Visumansökan för 14 av de dödsstraffhotade politiska fångarna i Chile avslogs. Bara för Rolando Cartagena (som har sin fru och son i Sverige) bifölls ansökan.

Hur är det möjligt att Sverige vägrar dessa fångar visum? Borde inte Sverige vara bland de länder som starkast utövar påtryckningar på Chilejuntan? Det vore värdefullt om regeringen levde upp till sina allmänna uttalanden mot dödsstraff.

En förutsättning för att fångarna ska kunna få sina straff omvandlade till landsförvisning är att ett, eller helst flera, länder beviljar visum. Visumfrågan är därför ett av fångarnas viktigaste krav.

KYCKLINGAR KIDNAPPADE

I Fortín Mapocho läser vi om hur en grupp ungdomar den 13 december prejade en transport med kycklingar. De övermannade föraren och körde sedan till en av Santiagos kåkstäder, där alla de 800 kycklingarna i lasten delades ut till invånarna som en litet tidig men nog så välkommen julkapp.

JULHÄLSNING TILL FÅNGARNA I CHILE

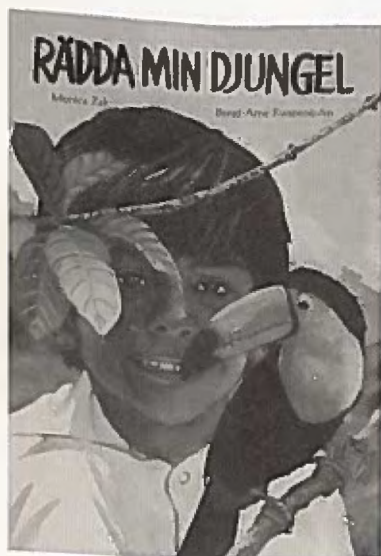
»Ett brev betyder så mycket», lyder postverkets slogan. Och i det här fallet stämmer det verkligen in.

Strax före jul kom Chilekommitténs arbetsgrupp för de politiska fångarna med förslaget att skicka en jul- och nyårshälsning till de politiska fångarna. Sagt och gjort, närmare 500 brev skickades till namngivna fångar i de olika fängelserna. Och det dröjde inte länge förrän vi fick svar från flera fångar och även anhöriga. Genom svarsbrev kan vi se vilket enormt behov av stöd de politiska fångarna har och hur mycket de förlitar sig på den internationella solidariteten. En fånge i Valdivia skriver:

»...Jag vill berätta för er att vi, de politiska fångarna, är mycket tacksamma och medvetna om den stora solidariteten som finns med vårt folk och speciellt med oss fångar, diktaturens gisslan. Detta ger oss styrka i vår kamp och samtidigt gör det att vi starkare håller fast vid löftet att en dag frigöra vårt folk från denna fascistiska diktatur... Vi vet att den slutliga segern ännu är avlägsen, men med vår och våra kamraters oförtröttliga kamp, och det viktiga internationella stödet, kan vi få ett slut på denna natt av blod och tortyr. Vi kan öppna de stora stråken, där den politiske fången fritt kan gå, dit flyktingen i exil kan återvända till sitt land och vara tillsammans med sina kamrater. Då den fascistiska stöveln skall vara förvisad från vårt land ...»

Vi vill fortsätta att på detta sätt hålla kontakten med fångarna. Men att skicka 500 brev till Chile kostar en del. Vill du bidra ekonomiskt? Sätt in en slant på pg 88 72 33 - 5 (Chilekommittén), ange »Brevkampanj» på talongen.

Chilebulletinen 1/88

RÄDDA MIN DJUNGEL
Monica Zak
Ill. Bengt-Arne Runnerström
Förlag: Opal

Tänk att på allvar försöka göra något åt det som är fel i världen. Inte bara prata och sucka, utan handla. Protestera. Och då inte bara på torsdagskvällarna utan varje dag, året runt, med hela hjärtat.

Det låter nästan som en naiv tanke. Eller som en önskedröm från en svunnen tid. Kanske ska man vara barn för att i dagens åttiotal tro på protesternas möjlighet?

Det känns hur som helst inte som en slump när Monica Zak i sin nya bok *Rädda min djungel* tar oss med till Mexiko för att möta Omar. Han är nämligen besatt av tanken på att göra något åt det han tycker är fel. Och det stannar inte bara vid en tanke. Det gäller Mexikos sista djungel som hotas av exploatering.

När Omar får höra att massor av djur dör när skogarna skövlas blir han upprörd. Kvickt bestämmer han sig för att försöka stoppa avverkningsgenom att gå till guvernören i djungeln och säga åt honom att sluta ta bort träden.

Men djungeln ligger många dagmarscher bort och det märkliga är att

hans föräldrar inte förbjuder honom att gå iväg trots att Omar bara är åtta år. Istället beslutar sig hans pappa för att följa med.

Ur verkliga livet

Efter många strapatser kommer de fram till djungeln. Och så småningom leder deras ihärdiga kamp dem ända till presidentpalatset i Mexiko City.

Det är en bitvis spännande, fascinerande historia berättad för barn, förslagsvis från sexårsåldern. Historien blir inte sämre av att man på sista sidan får veta att det inte rör sig om en saga utan om en berättelse ur verkliga livet. Omar finns i verkligheten!

Tyvärr får vi också veta att protesterna inte hjälpte. Djungeln fortsätter att minska och djuren dör.

Bortsett från vissa tyngande faktaavsnitt är det en inspirerande barnbok om konsten att ta sig själv och sina ställningstaganden på allvar.

Boken är mycket fint illustrerad av Bengt-Arne Runnerström.

KARIN SÖDERGREN

LATINAMERIKA

Nr 4/87
Gatans barn

ARGENTINA

Nr 2/87
Mödrarna på Plaza de Mayo
Nr 4/87
Argentinas militärer gavs amnesti

BOLIVIA

Nr 1/87
Kvinna i Pampahasi
Nr 2/87
En bild av skymningen

BRASILLEN

Nr 1/87
Gilson Menezes, »bråkstaken» som blev borgmästare

CHILE

Nr 1/87
1987 började med löften och hot
Belägringstillstånd eller ej: de folkliga organisationerna arbetar vidare
Amerikanske predikanten Swaggart i Chile
Fruktimporten från Chile mångdubblad
Ekonomisk uppgång - vidgar klassklyftorna
Ekonomipristagaren Buchanan och Chile

Nr 2/87
Påven i Chile
I Pinochets fängelse
Fångarnas hungerstrejk
Lärarna avskedas i nyliberalismens Chile

Nr 3/87
Chile säljer ut företag och mark för att minska utlandsskulden
Femton politiska fångar hotas av dödsstraff
Facket i Chile
Sju år i diktaturens fängelse (intervju)
Corpus Cristi-massakern
Fortin Mapocho, ny oppositionstidning

INDEX 1987

Nr 4/87
Hans Göran Franck: Underskatta inte oppositionen i Chile (intervju)
Att arbeta som advokat i Chile
Studenternas kamp i Valparaiso
Massmedia under diktaturen

PARAGUAY

Nr 3/87
Den glömda militärdiktaturen

URUGUAY

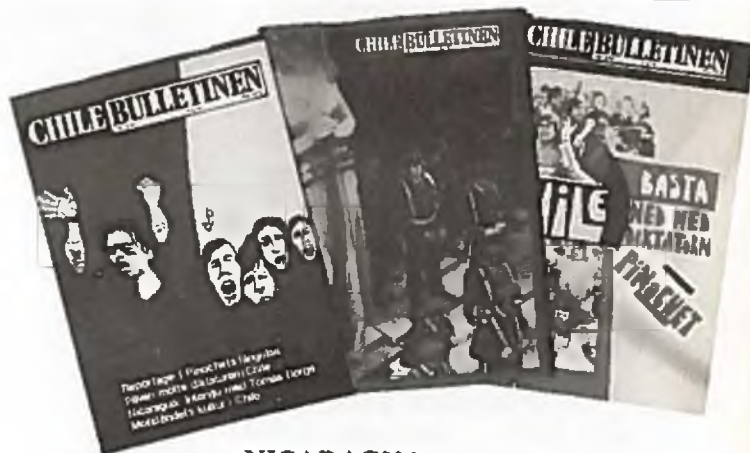
Nr 3/87
Ett svårt uppvaknande

CENTRALAMERIKA

Nr 3/87
Freden ännu avlägsen
Nr 4/87
Fredsplanen

GUATEMALA

Nr 1/87
Kvinnorna tiger inte längre

NICARAGUA

Nr 1/87
Splittring inom contras
Nr 2/87
Intervju med Tomas Borge
Kaffebrigad i Nicaragua
Nr 3/87
Resebrev från Nicaragua

SVERIGE

Nr 2/87
Chilekommitténs insamling
Nr 3/87
Latinamerikanska flyktingfonden
Nr 4/87
Asylkommittén: Svensk lag måste följas!

KULTUR

Nr 2/87
Motståndets kultur i Chile
Nr 4/87
Två chilenska exilpoeter
RECENSIONER
Nr 1/87
Annika Ottander: Chile
Ligan, nr 1-2/86
Monica Zak: Pumans dotter
Nr 4/87
Siv Widerberg: En otrolig historia
Hebe de Bonafini: En levnadsberättelse

Managua den 8 januari 1988

NU så här en vecka efter min ankomst till Nicaragua skriver jag hem till er för att berätta om mina första intryck.

Jag, tillsammans med fem andra volontärer från Svensk Volontärsamverkan, kom hit lagom för att fira det nya året på en fest anordnad av övriga volontärer här (det finns nu 33 från SVS och cirka 24 från UBV).

Det kändes allt lite konstigt att fira nyår i nästan 30 graders tropisk värme. Och ändå är det den kallaste perioden just nu. I mars-april lär det bli ännu värre.

Det första jag reagerade på var nog alla ljud. Cikadorna spelar varje kväll och på morgnarna vaknar jag till en konsert anordnad av olika fåglar. Hundar skäller lite överallt och tupparna gal med jämna mellanrum, även mitt i natten. Andra djur som utmärker sig är korna, som finns mitt inne i Managua och ibland stör trafiken genom att ge sig ut på gator och vägar.

Trafiken är inte så stor, men den är enormt farlig. Man kör ofta utan ljus på nätterna och bilarna håller ibland inte riktigt ihop, eftersom bristen på reservdelar är enorm på grund av USA:s handelsbojkott. Vägarna är fulla av hål och det gäller att ta det försiktigt i mörkret, eftersom gatorna är dåligt upplysta. Bussarna är ofta överfulla och folk hänger krampaktigt fast i allt som sticker ut utanpå dem. Bensinen är också en bristvara och därför ser man många liftare. Även jag har hunnit med att lifta och blev upplockad efter fem minuter på ett flak till en liten lastbil tillsammans med en hel drös av folk som passade på att hoppa upp när bilen stannade för mig.

Här i Nicaragua handlar man med cordobas. Om man växlar lagligt är en dollar värd 15 000 cordobas, men det finns svarta växelkurser på långt över det dubbla. Det finns inga småmynt utan bara sedlar, de största på 20 000, så det gäller att ha en stor plånbok.

En läsk kostar 4 000 och ibland finns det ingen när man är törstig. Dvs. det finns kanske men de är varma och ingen nicaraguan skulle få för sig att dricka en varm läsk. Om man ska ha läsken med sig, får man den upphälld i en plastpåse, eftersom bristen på glasflaskor är enorm.

En annan bristvara är vatten. För att råda bot på det i Managua stänger man helt enkelt av vattnet två dagar i veckan. På andra håll kan det vara värre och man får då åka till en annan by för att tanka upp vatten. Här i Managua är vattnet rent och man kan dricka det direkt ur kranen utan att bli sjuk. Även i León dit jag ska senare är det rent och där finns det gott om vatten.

Här i Managua bor jag på Casa Sueca (Sverigehuset), som har den krångliga adressen: från Optica Nicaraguense ett halvt kvarter mot sjön. Detta om man inte har postfack vilket vi har här. En del gator har visserligen namn, men istället använder man någon känd byggnad som utgångspunkt och räknar kvarteren mot sjön, från sjön, nedåt eller uppåt. Neråt är där solen går ner. Ibland är byggnaderna man räknar efter redan historiska minnen och då blir det svårare för den som inte kan Managuas historia.

Jag hoppas att allt är bra med er i vinterkylan. Själv har jag börjat få grunden till en solbränna efter sol och bad i Stilla havet.

Kram, Susanne

